

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Středověký sakrální prostor a jeho symbolika –
Komparace katedrály v Salisbury a katedrály v Sedlci**

Monika Zábranská

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Středověký sakrální prostor a jeho symbolika –
Komparace katedrály v Salisbury a katedrály v Sedlci**

Monika Zábranská

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Hečková, Ph. D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí práce, Mgr. Petře Hečkové, Ph. D., za ochotu a cenné rady, kterých se mi dostalo při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1.	ÚVOD	6
2.	GOTIKA	7
2.1.	Gotika v Anglii.....	8
2.2.	Cisterciácká architektura	11
3.	SALISBURY	13
3.1.	Zánik starého a vznik nového města	13
3.2.	Katedrála Panny Marie (St. Mary's Cathedral)	13
4.	CISTERCIÁCKÝ ŘÁD	16
5.	SEDLEC.....	20
6.	ZÁVĚR	32
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	33
8.	RESUMÉ	35
9.	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	36
10.	SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	42

1. ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce je komparace dvou gotických staveb. Rozhodla jsem se porovnat anglickou katedrálu v Salisbury s naší nejstarší katedrálou v Sedlci u Kutné Hory. Salisburskou katedrálu Panny Marie jsem před lety navštívila, a touto prací bych se o ní ráda dozvěděla víc, než jen to, že má nejvyšší věž v Anglii. Katedrálu v Sedlci jsem si vybrala jednak proto, že v roce 1995 byla zapsána, spolu s městskou památkovou zónou Kutné Hory, na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, a také z důvodů jejího nezaslouženého opomíjení vůči chrámu svaté Barbory v nedaleké Kutné Hoře.

Vzhledem k tomu, že budu porovnávat dvě gotické stavby, bych ráda v první části této práce představila gotický stavební sloh. Gotika nebyla jednotný styl, lišila se století od století, a stát od státu. A právě proto bych chtěla představit anglickou gotiku, a zajisté cisterciácko-burgundskou gotiku, kterou s sebou přinesli mniši, když se v roce 1142 usadili nedaleko Malína, kde později založili první cisterciácký chrám na území Čech.

V další části popíši místo, kde byla katedrála v Salisbury postavena, proč ji postavili, a především představím stavbu samotnou.

Dříve než začnu psát o sedlecké katedrále, se krátce zmíním o cisterciáckém řádu, bez kterého by tato monumentální stavba nestála.

Následovat bude popis sedlecké katedrály, místa, kde stojí, kdo ji nechal postavit, zmíním dny největšího rozmachu sedleckého kláštera, a dále pak její pohnutý osud.

Závěrem se pokusím porovnat rozdíly mezi anglickou a českou gotikou prostřednictvím těchto dvou dech beroucích staveb – katedrály Panny Marie v Salisbury a katedrály Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci u Kutné Hory.

Během práce jsem čerpala z různých knižních a elektronických zdrojů. Přínosná mi byla anglická publikace *Salisbury Cathedral: The Making of a Medieval Masterpiece* od autorů Tima Tatton-Browna a Johna Crooka, z které jsem převážně čerpala. Kromě publikace *Sedlec: Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera*, která vyšla při příležitosti konání Mezinárodního symposia u příležitosti obnovy klášterního kostela v Sedlci (září 2008), se mi nepodařilo najít publikaci, která by shrnovala ucelenou historii sedleckého kláštera. Dle mého názoru je to velká škoda, protože sedlecký opat Heidenreich utvářel, spolu s Konradem, opatem zbraslavského kláštera, dějiny našeho národa. Velmi prospěšné mi byly publikace pana profesora Kuthana, stejně tak jako monografie *Dějiny cisterciáckého řádu v Čechách 1142-1420* od autorky Kateřiny Charvátové. Dále jsem využila informací, které jsem získala při osobní prohlídce přístupných částí areálu bývalého cisterciáckého kláštera. Ve své práci jsem použila komparační metody, deskriptivní metody a archivního výzkumu knižních fondů.

2. GOTIKA

Dříve, než níže představím gotiku, bych zde velmi krátce představila románský styl, na který gotika volně navazuje.

Románské stavby jsou mohutné, jejich charakteristikou je přísnost, uzavřenost, masivní zdívo, výrazné a zároveň těžkopádné členění stěn. Polokruhové oblouky a sloupy, střídání podpor v dobře členěném rytmu, alternace oblých a hranatých tvarů, to vše vtiskuje ráz pyšným katedrálám, mocným a vzdorným hradům Božím. Pro raně románské období jsou typické geometrické ornamenty a krychlové hlavice, v pozdější době se rozvíjí bohatá figurální výzdoba. Hlavice, portály a pilíře jsou pokryty množstvím figurálních výjevů, jejichž prostřednictvím se negramotní věřící mají seznámit s biblí. Světci i démoni ztělesňují stálý boj mezi mocností dobra a zla. Žádná jiná slohová epocha nepřinesla takovou mnohotvárnost forem a uměleckou sílu výrazu jako sochařství, kovolitectví a zlatotepectví románské doby.¹

Románský styl se lišil, tak jako se budou v následujících stoletích odlišovat další stavební slohy, od jedné evropské země od druhé.

Pokud zjednodušeně řekneme, že románská doba byla poznamenána duchem císařství a rytířské kultury, pak je raná gotika uměním církve a scholastiky. Bazilikální půdorys zůstává zachován, ale katedrála je nyní spjata s mystickým tělem Kristovým, je předobrazem nebeského Jeruzaléma. Učená středověká teologie rozvinula mnohvrstevnou symboliku, vytvořila náležité programy pro stavbu kostelů k větší slávě Boží.

Vysvěcení chóru chrámu Saint - Denis u Paříže v roce 1144 mocným opatem Sugerem stanoví vlastní počátek gotiky. Lomené oblouky, opěrný systém, žebrové klenby, prvky částečně užívané již dříve, se nyní spojují do nového jednotného slohu. Rozhodující novinkou bylo přesunutí hmotnosti vně stavby. Moderní technický a estetický vývoj znamená nový přístup k členění hmoty stavby, které je nyní výraznější. Zvyšuje se rozpětí prostoru, zdůrazňují vertikální linie. Gotické katedrály upoutávají svou světlostí, často až neuvěřitelnou výškou a zdánlivým odhmotněním, lehkostí, s níž nesou svazkové pilíře mohutnou klenbu.

Také gotické katedrály jeví regionální odlišnosti. Nás bude zajímat vývoj v Anglii, kde jsou typické věže nad křížením, rovně ukončený chór a zadní chór, na nějž se především v klášterních kostelích napojuje mariánská kaple. Často také mají druhou příčnou loď. Jen pro zajímavost, v Německu vznikají dómy z cihel a halové chrámy s loděmi o stejné výšce. Jádro nového umění je ale ve Francii, především v oblasti Île de France.²

Gotická katedrála je nemyslitelná bez svých soch, které patří k teologickému programu a jsou zároveň zrcadlem své doby.

S rozkvětem gotiky přichází zároveň její pozdní období. Kolem roku 1350 se v Anglii, kde byl již dříve kladen důraz na horizontální rozměr stavby, vyvíjí takzvaný perpendikulární styl, který zpětně ovlivnil francouzský styl flamboyantní. Lomené oblouky a opěrný systém byly zachovány, ale přesto se vyvíjejí nové tvary – komplikovaná síťová a hvězdová klenba,

¹ MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.6.

² Tamtéž, str.9.

rafinovaná, takřka přebujelá ornamentika, plynule tvarovaná kružba, často vyumělkovaná a působící jako prolamovaná krajka.³

Ranému feudalismu odpovídá poněkud těžký a temný sloh románský, gotika přemohla tíhu hmoty. Zrození a rozkvět katedrál, nejdokonalejším děl gotiky, probíhal v tehdy nejvyspělejší evropské zemi – Francii v letech 1130 až 1270, v době, kdy se země sjednocovala pod vládou Kapetovců. Z Francie se gotika šířila do celé Evropy. Ale protože politický, ekonomický a kulturní vývoj neprobíhal rovnoměrně, docházelo k šíření gotiky v ostatních zemích se zpožděním. Zato zasáhla celý kontinent a její stopy najdeme třeba i na Kypru, Rhodosu a v dalších zemích mimo Evropu.⁴

Od slova *katedra*, řecky sedadlo, jímž se vyznačoval biskupský stolec za hlavním oltářem, pochází označení katedrála. Magický znějící slovo katedrála vzbuzuje představu filigránských věží čnicích až do nebes, mysticky prosvětlených vnitřních prostor, lesa pilířů a sloupů, portálů pyšnicích se ozdobnými sochami, center víry, symbolů moci a velikosti středověké církve.⁵

Architektura platila za královnu umění. Reprezentativní předlohou pro nové kostely a katedrály byly starořímská a raně křesťanská bazilika: několikolodní krytá hala se širokou a vysokou střední lodí, k níž se připojovaly dvě, později i čtyři nižší boční lodě. Použitím příčné lodi vznikl půdorys kříže, místo, kde se protнула s hlavní lodí, bylo nazváno křížení. Chór byl uzavřen půlkruhovou apsidou. Tento systém, který se v průběhu let proměňoval, rozšiřoval a vytvářel rozličné variace, se v jednotlivých zemích projevoval různě.⁶

2.1. Gotika v Anglii

Typické rysy anglické gotické architektury: stavba je rozložena do šířky a délky, ne do výšky (opěrný systém je téměř zanedbatelný), jeden výzdobný prvek se opakuje v horizontálních pásech; průčelní věže jsou umístěny až za fasádou (mohou být i vedle ní, někdy jsou dokonce vynechány); nejdůležitější je jedna mohutná hranolová věž nad křížením lodí (též Salisbury, Wells, Gloucester aj.), v Anglii typická už pro románský sloh. Křížovou chodbu kolem rajského dvora měly v Anglii i katedrály, které nebyly klášterního založení. Katedrály byly často stavěny stranou městského centra.⁷

Anglie byla po celé 12. Století územně, svými dějinami, kulturou i způsobem života úzce spjata s Francií. Ve vyšší společnosti se zde mluvilo i psalo francouzsky a teprve zvolna se

³ MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.12.

⁴ ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví.*, str.13 -14.

⁵ MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.6.

⁶ Tamtéž.,str. 8.

⁷ ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví.*, str.44.

rodila samostatná anglicky psaná literatura. Také církevně patřila jižní Anglie a severozápadní Francie ke stejné diecézi. Nepřekvapí proto, že anglická architektura převzala velmi brzy základní konstruktivní principy z burgundské protogotiky. Přinesli ji sem po roce 1066 po bitvě u Hastingsu cisterciáci a později francouzští stavitelé, ale normanský základ byl stejný ve Francii i v Anglii. Frankonormanská kultura se rozvíjela po obou stranách lamanšského průlivu. V 11. Století zde byla postavena celá řada opatských chrámů či katedrál v románském stylu, který už znal lomený oblouk i křížovou žebrovou klenbu, ale často se z nich zachovaly jen krypty nebo téměř zmizely v gotické přestavbě.⁸

Anglická církev si postupně vydobyla nezávislost na římském papeži a byla považována za zemskou. Úzce byla spjata s klášterním způsobem života. Proto mají anglické katedrály – ale i farní kostely – jiný charakter než francouzské nebo třeba německé. Jen v raném období bychom je někdy našli mezi středověkou městskou zástavbou (např. katedrála v Yorku). Ty pozdější většinou stojí stranou v samostatném klášterním okrsku, do něhož vede několik bran, často sochařsky a malířsky zdobených. Uprostřed na zeleném trávníku stojí katedrála nebo opatský či farní kostel, k němuž zpravidla na jižní straně přiléhá křížová chodba s podlouhlým umyvadlem pro mnichy, refektář se čtenářskou tribunou a kapitulní síň. Ta je většinou obdélná, ale někdy vybudovaná na osmiúhelníkovém nebo desetiúhelníkovém půdorysu se středním svazkovým pilířem, z něhož vyrůstají žebra vějířové klenby. Velká barevná okna zvyšují její nádheru. Tyto centrální kapitulní síně jsou jedním z nejoriginálnějších příspěvků Anglie gotickému slohu (Lincoln, Wells, Salisbury, Southwell, York a další).

Mnohé klášterní okrsky byly za reformace pobořeny, ale jejich romantické ruiny po celé Anglii, Skotsku a Irsku uprostřed travnatých ploch stále přitahují zvláštní atmosférou, zároveň vznešeností a důvěrností.⁹

Na první pohled je zřejmé, že anglické katedrály jsou rozloženy spíše do délky a šířky než do výšky. Mnohdy se totiž přestavovaly z románských kostelů, k nimž se připojoval chór stejně dlouhý, jako byla románská loď. Často mají dvě nestejně dlouhé příčné lodi. Tím, že stavby byly nižší než francouzské a zachovávaly si emporu, které stačily neutralizovat tlaky křížové žebrové klenby hlavní lodi, nepotřebovaly mít propracovaný opěrný systém. Často chyběl vůbec, ale v důsledku toho se prý mnoho věží nad křížením zřítilo. Někdy se dodatečně musel tento prostor staticky zpevňovat. Jsou tu však i další odlišnosti. Slepými arkádami a dalšími pravidelně se opakujícími architektonickými prvky bohatě zdobené západní průčelí, někdy kulisovitě přesahující šířku lodí, bývá řešeno v několika pásmech nad sebou a tím zdůrazňuje horizontalitu stavby. Figurální plastika není pravidlem, ale v období dekorativního stylu bychom na některých katedrálách napočítali i v interiéru i exteriéru stovky postav andělů, sedláčků, ptáčků na svornících, hlavicích, konzolkách a na portálech, často kolorovaných; monumentální plastika je však vzácná. Tři bohatě zdobené vchody, bez nichž si francouzské katedrály téměř nelze ani představit, zde chybí. Vchody, celkem nenápadné, bývají na bočních stranách stavby. Dvě věže sice zůstávají, ale většinou nejsou součástí fasády, stojí za ní nebo stranou. Centrem stavby je mohutná hranolová věž nad křížením lodí, většinou rovně zakončená, často z románské doby, ale goticky vyzdobené cimbuří nebo věžičkami na okraji plošiny. Vstoupíme-li do anglické katedrály, všimneme si, že střední loď je úzká a jen málo převýšená. To způsobuje, že návštěvníka neupoutá pohled vzhůru. Chybí i průhled od západu

⁸ ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví.*, str.49-40.

⁹ Tamtéž, str.41.

k východu, protože mu před chórem brání kamenná přepážka, tzv. lettner (častá také v německých katedrálách) a podobné přepážky u vchodů do postranních ramen příčných lodí. Anglické katedrály mají rovný závěr s velkým oknem a místo věnce chórových kaplí od 14. století jen jednu osovou na centrálním půdorysu, zasvěcenou Panně Marii (Old Lady Chapel). Později byla dostavována i do starších chrámů, kde chyběla. Hlavním výzdobným prvkem v raném období bylo množství sloupků s černého purbeckého mramoru a barevné architektonické články. Kvalita materiálu byla pro stavitele důležitá. Centrem stavby je křížení lodí pod klenbou hlavní věže. Teprve za vlády Tudorovců po roce 1470 se objevují tendence k přehlednému sálovému prostoru, jako např. v Cambridgi. Neoriginálnější přínosem Anglie je kromě centrálních kapitulních síní bohatství různých druhů kleneb a pozdně gotický plaménkový – flamboyantní dekor. Vedle žebrové křížové klenby se zde uplatňuje klenba hvězdová a zejména vějířová, často s visutými svorníky. Podobou hvězdové klenby ovlivnila Anglie severoevropskou architekturu – například i Petra Parléře. Mnoho kostelů od 13. do 17. století má dokonale konstruované, tesařsky provedené, bohatě vyřezávané a nádherně kolorované dřevěné sloupy nebo otevřené krovky.¹⁰

Anglickou gotickou architekturu lze rozdělit do čtyř období: **raný styl** je jednoduchý, trvá do roku 1250. Příkladem je například křížová chodba katedrály v Salisbury. Pro **zdobný styl** jsou charakteristické plastické oblouky vystupující ze zdiva, zdobené výklenky, klenby jsou složitější. Takto se stavělo především v obdobích 1250 až 1340. V tomto stylu je postavena kaple sv. Jiří ve Windsoru. Dalším architektonickým stylem je **vislý styl**, který se užíval především v letech 1340 až 1500. Jsou pro něj charakteristické rovné, převážně vertikální, ale i horizontální tenké pruty okenních kružeb, jako například v katedrále v Gloucesteru. Posledním gotickým stylem je **plaménkový styl**, známý spíše pod francouzským názvem **flamboyantní**. Vyskytuje se nejprve v Yorku, a to od poloviny 14. století. Typické jsou pro něj prohnuté lomené oblouky zvané oslí hřbety, které se vlní a vyklánějí se do prostoru.¹¹

Angličtí architekti byli neobyčejně vynalézaví ve vymýšlení složitých vějířových kleneb zakončených často visutými svorníky, např. Westminsterký chrám, Gloucester, Cambridge, Windsor a mnohde jinde.

Anglie přispěla do vývoje gotického slohu hlavně svým pozdním obdobím.

Kolem roku 1130 přinášejí cisterciáci na ostrov gotiku, která byla při stavbě katedrál ve Wellsu a Salisbury rozvinuta do anglické varianty, *Early English Style* (zdůraznění horizontálního účinku).

Použití purbeckého mramoru, lancetová okna a ve srovnání se současnými francouzskými katedrálami poměrně malá výška stavby jsou typické pro „raně gotické“ období anglické gotiky, které trvalo až do poloviny 13. století, kdy při přestavbě Westminsterského opatství byly do Anglie přeneseny nejnovější francouzské myšlenky.¹²

¹⁰ ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví.*, str.41-42.

¹¹ Tamtéž, str.42-43.

¹² KIDSON, Peter. *Románské a gotické umění.*, str.77.

Do Anglie gotika dospěla již v roce 1174, kdy byl po požáru přestavěn chór katedrály v Canterbury. Zde si její přítomnost vysvětlujeme těsným spojením, které po celé 12. století vázalo Canterbury s církevní správou v severní Francii.¹³

V první polovině 13. století byla Anglie snad ještě více izolována od evropské pevniny než v kterémkoliv jiném období po normanském vpádu. Nepřekvapuje proto, že gotika, která se tam rozvíjela, byla přinejmenším velmi zvláštní. Některé z jejích neobvyklých rysů, zejména asymetrické klenby v Lincolnu, měly však naznačit možnosti zvláštního, svévolného zacházení s gotickými formami.¹⁴

Anglické katedrály 13. Století, jako např. katedrála v Salisbury, vesměs nepřijaly francouzský typ závěru a jejich stavitelé dali přednost pravoúhlému závěru s pravoúhlými kaplemi orientovanými na východ. Místo velkých západních portálů francouzských katedrál se v Anglii dávala přednost bočním krytým vchodům.¹⁵

2.2. Cisterciácká architektura

Většinu monumentálních staveb v Čechách a na Moravě ve čtvrtém a pátém desetiletí 13. století poznamenal slohový proud, který byl někdy označován jako maubronnský nebo cisterciácko – burgundský. Jeho genetickým východiskem však patrně byla severofrancouzská katedrální architektura pozdního 12. století.¹⁶

V architektuře cisterciáků v první polovině 12. století se běžně používalo lomeného oblouku a křížové klenby vyztužené žebry. Zcela tu však chyběl opěrný systém, takže zdi stále musely být poměrně silné a v tom ještě přežívala románská těžkopádnost. Programově museli být cisterciácké kostely v souladu s opravdovostí víry co nejjednodušší, především neměly mít věže, nebo alespoň nevysoké. Nežádoucí byly i dekorativní portály a sochařská či malířská výzdoba, protože nic nemělo rušit mnichy v jejich modlitbách. Závěr kostela byl nejčastěji pravoúhlý, později pod vlivem katedrální gotiky mohl mít i chór s ochozem a věncem kaplí. Každý klášter, nejen cisterciácký, byl samostatnou jednotkou, většinou i ekonomicky soběstačnou. Vedle cel mnichů nebo společných ložnic (dormitářů) měl jídelnu (refektář) a kapitulní síň, určenou především k jednání představenstva kláštera. Důležitou a také nejpůsobivější částí kostela byl čtvercový „rajský dvůr“ se studnou a zelení, obemknutý ze všech stran křížovou chodbou (ambitem), jejíž zdobené arkády byly otevřeny do této oázy klidu. Zde se řeholníci věnovali meditaci a modlitbám. Kromě toho měl klášter i hospodářské

¹³ KIDSON, Peter. *Románské a gotické umění.*, str.113.

¹⁴ Tamtéž, str.113.

¹⁵ Tamtéž, str.115.

¹⁶ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců.*, str. 21.

zázemí a často i útulek pro pocestné a prostory pro charitativní činnost. Cisterciáckých kostelů a klášterů stále přibývalo v celé Evropě. Na konci 12. století jich už bylo 525 a na konci 13. století 694. Mezinárodní charakter raně gotické cisterciácké architektury byl způsoben mimo jiné i tehdy velmi rozšířenými poutěmi do Santiaga de Compostela ve Španělsku, během nichž poutníci přespávali v cisterciáckých kláštorech a poznatky o jejich architektuře přinášeli domů. Hlavní zásluhu na něm však měli cisterciácké kláštery vznikající po celé Evropě a jejich dobře organizované huti. Cisterciákům se říkalo misionáři gotiky.¹⁷

Jedním z příznačných rysů monumentální architektury pozdního 13. století na české půdě bylo živé přijímání podnětů západoevropských, a to zejména v prostředí spjatém s královským dvorem včetně klášterů, které byly pod královským patronátem. V Sedlci byl dokonce přejat typ katedrální stavby, vrcholný útvar západoevropské gotiky.¹⁸

Charakteristickým a nejvýraznějším rysem klasické gotiky bylo nahrazení obvodového zdiva skeletovou konstrukcí. Tak tomu ale v Sedlci není. V Sedlci ze zřetelně patrné, že obvodové zdivo zůstalo v podstatě uchováno a k jeho líci byly přikládány přípory nesoucí klenbu. Architektonické článkové tedy hmotou zdiva neprostoupilo a neeliminoválo ji. Tíhu klenby nenesou jen přípory, ale i obvodové zdivo. Úseky zdi spatřujeme po stranách přípor a široký pás zůstal v Sedlci dokonce uchován mezi arkádami a sférou oken. Naše stavby v tom přes svou slohovou pokročilost připomínají architekturu románskou. Ale oproti ní je tu obvodové zdivo o mnohem tenčí a opticky působí téměř nehmotným dojmem. Architektonické články představené před jeho plochu ho totiž odsunuly do pozadí, a tak přispěly k jeho optickému odlehčení, kterému napomohla i výškově dimenzovaná proporcionalita. Těmito rysy se naše stavby, podobně jako i jiné ve střední Evropě, odlišují jak od skeletů klasické gotiky, tak i od blokové architektury románské.¹⁹

Výrazným rysem mnoha českých monumentálních staveb z konce 13. a počínajícího 14. století se stala výrazná výšková vypjatost jak jednotlivých forem, tak i celků. Nápadná je zejména ve srovnání s rozložitou a statickou proporcionalitou starších staveb. Výškově dimenzován je například klášterní kostel v Sedlci.²⁰

¹⁷ ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví.*, str.27.

¹⁸ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců.*, str. 35

¹⁹ Tamtéž, str. 37

²⁰ Tamtéž, str. 36

3. SALISBURY

Salisbury je město v anglickém hrabství Wiltshire. Leží na soutoku řek Nadder, Bourne, Wylye a Avon. Nachází se asi 29 km severozápadně od Southamptonu. Salisbury se nachází v údolí. Geologické podloží této oblasti tvoří křída.

3.1. Zánik starého a vznik nového města

Území v okolí Salisbury bylo osídleno již v době železné. Z prehistorického sídliště se později stal římský vojenský tábor, který se nazýval *Sorviodunum*. Svůj nový hrad si zde vybudoval Vilém Dobyvatel. V letech 1075 až 1092 zde byla postavena normanská katedrála. Stavbu první, 53 m dlouhé, katedrály dokončil v roce 1092 biskup Osmond. V roce 1130 byla katedrála přestavěna a rozšířena, načež byla v roce 1331 souběžně s přesunem katedrály do Salisbury rozebrána, a posloužila jako zdroj stavebního materiálu pro vybudování zdi kolem chrámové obory. Dnes zde můžeme vidět zbytky normanského opevnění a základy staré katedrály.²¹

K zániku města přispěla jeho nepříznivá poloha a spory mezi církevními hodnostáři a vojáky v oblasti původního osídlení Salisbury (Old Sarum). Bylo rozhodnuto přestěhovat katedrálu i biskupství. Sťahování proběhlo v době, kdy byl biskupem Richard Poore, bohatý vlastník pozemků, který věnoval půdu pro výstavbu nové katedrály. Výstavba nové katedrály byla financována i příspěvky od kanovníků a vikářů, kteří byli požádáni o každoroční příspěvek na její výstavbu. Nové město bylo založeno o několik kilometrů jižněji a vznikla v něm nová katedrála, která se stala nejpřesvědčivějším ztvárněním architektonických ideálů anglické rané gotiky. Toto městopojmenovali New Sarum, později Salisbury.²²

Druhého června 1219 biskup Richard sloužil mši, která se již konala na novém pozemku. Dřevěná kaple zde stále jen dočasně. Současně posvětil půdu pro nový hřbitov. Během roku bylo ustanoveno datum, kdy se obyvatelé Old Sarumu přestěhují do Nového Sarumu. Tímto dnem byl první listopad, svátek Všech svatých. Následující rok, 28. Dubna 1220, byl položen základní kámen.²³ Se stavbou katedrály začali ihned, v roce 1220. Katedrála v Salisbury je jediná v Anglii, která byla stavěna bez přerušení pouhých padesát let (1220 – 1270). Jedním z důvodů pro tuto neobvykle krátkou dobu stavby mohl být zánik města Sarum se starým hradem a katedrálou, které za Viléma Dobyvatele sloužilo jako pevnost.²⁴

3.2. Katedrála Panny Marie (St. Mary's Cathedral)

Salisburská katedrála, nebo-li Katedrála Panny Marie, je katedrála anglikánské církve. Stavba hlavní budovy katedrály trvala pouze 38 let. Katedrála je postavena v raně gotickém slohu, pro který jsou v Anglii charakteristické první lomené oblouky, obloukové pilíře a strohá

²¹ TATTON-BROWN, Tim. CROOK, John. *Salisbury Cathedral: The Making of a Med. Masterpiece.*, str. 8.

²² MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.88.

²³ <http://jstor.org/stable/3045776>

²⁴ Tamtéž, str. 88.

atmosféra. Jednotný styl je výsledkem rychlosti, s jakou byla katedrála dokončena (stavba probíhala v letech 1220 až 1258), a skutečností, že od té doby neprošla žádnou výraznější přestavbou. Jedinou výjimkou je závratně vysoká věž, která je se svými 123 metry nejvyšší v celé Británii a byla dodatečně dostavěna teprve v letech 1285 až 1315, tím je katedrála současně nejvyšší budovou na světě postavenou a dochovanou ze 14. století. Dalšími prvenstvími, kterými se může katedrála pyšnit, jsou největší křížová chodba a největší zastavěný prostor ve Velké Británii.

Vlastní stavba začala na východním konci katedrály – kaple sv. Trojice (Trinity Chapel) byla dokončena v roce 1225, hlavní část kostela v roce 1258 a celá katedrála v roce 1233. Zhruba ve stejné době byla také dokončena křížová chodba a o několik let později bylo rozhodnuto, že ke katedrále přibude i zmíněná velkolepá kostelní věž. Jelikož ovšem v původních plánech nic takového nefigurovalo, došlo k navýšení zátěže na čtveřici hlavních pilířů o neočekávaných 6400 tun. Vznikl problém, jenž bylo zapotřebí rychle vyřešit.

Velmi zdobné západní průčelí katedrály zkrášluje desítky soch, mezi nimiž jsou např. socha David a Mojžíše. Do katedrály se vchází křížovou chodbou a jihozápadním portálem. Sedmdesát metrů dlouhou hlavní chrámovou loď s pilíři z krásného purbeckého mramoru postavil v letech 1789 až 1792 James Wyatt. Purbecký mramor se těží v Anglii, v oblasti zvané Purbeck, odtud jeho pojmenování, která se rozkládá v kraji Dorset. Tato oblast je proslulá těžbou velmi tvrdého, dobře leštitelného, druhohorního jurského vápence, který má velmi malou nasákavost. Dokladem původu tohoto geologického období jsou četné fosilní nálezy.²⁵ Dílem Jamese Wyatta jsou také úhledně srovnané náhrobní desky lemující stěny lodě.

Nejviditelnějším rysem katedrály je vysoká věž. V roce 1668 podnikl podrobnou prohlídku katedrály sir Christopher Wren, podle jehož návrhu byla postavena londýnská katedrála sv. Pavla, a z jeho výpočtů vyplynulo, že věž se naklání o 75 cm na jednu stranu. V roce 1737 byla pod podlahu hlavní chrámové lodi, přesně do míst, kde by leželo těžiště věže, umístěna mosazná deska a sklon věže byl oficiálně zaznamenán. Od doby, co jej Wren změřil, se sklon věže nijak nezměnil, dokonce ani při opětovných měřeních provedených v letech 1951 a 1970.

Únava materiálu se však již začíná viditelně projevovat na jiných částech katedrály. Chrámová věž spočívá na čtyřech čtvercových pilířích, jejichž šířka činí téměř dva metry. I přesto nadbytečná váha pokrivila i tyto kamenné obry. Pohlédnete – li od paty pilíře směrem vzhůru, uvidíte zřetelnou křivku, zejména na pilířích ve východní části katedrály. K budově byly později zvenčí přistavěny opěrné oblouky s opěrnými pilíři, které mají nést váhu všech čtyř rohů původní chrámové věže. Další obloukové pilíře byly umístěny dovnitř a nůžkovými klenbami byly zesíleny rovněž průhledy do východní příčné věže. Opravné práce na legendární „rozviklané věži“ probíhají dodnes.²⁶

Salisbury je jednou z mála anglických katedrál, která nemá zvony.

Na severní straně boční lodi je nejstarší orloj v Evropě, sestrojený v roce 1386. Nemá ciferník a odbíjí jen celé hodiny. Orloj je nejstarším funkčním hodinovým strojem v Anglii. Zároveň je i jedním z nejstarších středověkých hodin na celém světě. První písemná zmínka je z roku 1386, kdy byly na údržbu stroje vyčleněny finanční prostředky. Hodiny byly původně

²⁵ TATTON-BROWN, Tim. CROOK, John. *Salisbury Cathedral: The Making of a Med. Masterpiece.*, str. 40.

²⁶ ANGLIE., str. 417

umístěny na zvonici, která byla zbořena roku 1792. Hodiny byly zrestaurovány v roce 1956 a uvedeny do provozu.²⁷

Ke katedrále přiléhá křížová chodba postavená podle vzoru Westminsterského opatství. Křížová chodba vás dovede až ke gotické kapitule, kde je k vidění jedna ze čtyř dochovaných původních verzí smlouvy uzavřené mezi králem Janem a jeho šlechtici v roce 1215, která je součástí ústavy. Známa je pod názvem Magna Charta.

K saliburské katedrále patří také největší chrámová obora (The Close) v celé Anglii. Chrámová obora byla v roce 1333 ohrazena a od zbytku města ji oddělovala zeď, na jejíž stavbu byly použity kameny ze staré katedrály u Old Sarum. Mnohé z budov v obore pocházejí ze stejné doby jako samotná katedrála, i když většina z nich vděčí za svůj nynější vzhled přestavbě, která proběhla koncem 18. století.

Nejkrásnější částí katedrály je kaple Panny Marie (Lady Chapel), postavená v roce 1220. Její klenbu podpírají přípory z purbeckého mramoru. Mají průměr pouhých 25 cm, ale dosahují výšky téměř 9 metrů. Smělost této konstrukce vytváří dojem nejvyšší lehkosti a půvabu, který je ještě zdůrazněn překrásnými okny ze 13. století zdobenými technikou grisaille (malba v šedém tónu napodobující reliéf).²⁸

Katedrála v Salisbury je dokonalým příkladem lancetového stylu: 365 vysokých a úzkých oken zakončených lomenými oblouky (tzv. lancetových) ji plně ovládá. Zahrocené oblouky bez jakýchkoliv kružeb působí přísným dojmem a jsou důležitým znakem anglické rané gotiky. Navzdory počtu oken nebyly stěny řešeny po francouzském způsobu, ale zůstaly pevné a rozumně jednotné. Rovněž ornamentika je spíše úsporná a střízlivá.²⁹

²⁷ TATTON-BROWN, Tim. CROOK, John. *Salisbury Cathedral: The Making of a Med. Masterpiece.*, str. 73.

²⁸ MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.88.

²⁹ MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy.*, str.88.

4. Cisterciácký řád

V Burgundsku, mateřské zemi reformního cisterciáckého řádu, který dospěl k vrcholu svého rozvoje ve druhé třetině 12. století současně s počátky gotické architektury. Cisterciáci vynikli nad všechny ostatní řehole dokonalou řádovou organizací, jež zajímavě slučovala princip autoritativní a demokratický. Pevné pouto vzájemných vztahů vytvářel mezi nimi poměr filiační. Opat určitého kláštera měl vizitační pravomoc nade všemi řádovými konventy, které byly z něho osazeny, i nad jejich odnožemi (dcerami). V čele řádu stála generální kapitula, každoroční shromáždění všech opatů v Cîteaux. Naznačený systém umožňoval stálý a těsný kontakt jednotlivých klášterů, zejména i sdělování a šíření podnětů architektonických.

Základní cisterciácká řeholní ustanovení neobsahují konkrétní předpisy pro architektonickou podobu řádových staveb. Již v prvních desetiletích existence cisterciáckého řádu se vyhranil kategorický požadavek důsledného dodržování formální strohosti a ryzí funkčnosti. Výslovně se zakazovala pouze stavba věží.

Cisterciácké stavby charakterizuje hmotnost, potlačení vertikality, prostá, úsporně členěná průčelí, nepříliš rozvinutý opěrný systém, nejčastěji dvoupatrovou výškového rozvrhu. V interiérech kostelů se uplatňovaly jednoduché pilíře, prosté arkády s podloženými pásy, konzoly i konzolové přípory a často i „burgundské“ náběžní štítky v patkách klenebních žeber rozmanité profilace. Užívaly se i křížové klenby bez žeber. Na hlavicích převažoval palmetový a bobulový dekor, úsilí o výraznější členitost se prosadilo jen v křížových chodbách.

Cisterciácký řád, rozšířivší se do poloviny 12. století závratnou rychlostí po rozsáhlých územích velké části Evropy, přispěl rozhodujícím způsobem k uplatnění a rozvinutí nového slohu.

V českých zemích se první náznaky gotiky objevují až ve 13. století.³⁰

Jan Royt (historik umění a vysokoškolský profesor) na Sympoziu Sedlec: historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera konaném při příležitosti obnovy klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie říká, že mariánská úcta je jedním z výrazných rysů cisterciácké spirituality (zasvěcení řádových kostelů Panně Marii odpovídá řádovým předpisům: Statuorum antrum precedentium prima collectio z roku 1134; mělo se tak dít podle vzoru klášterů v Molesme a v Cîteaux). Každý klášterní kostel cisterciáků byl zasvěcen

³⁰ CHADRABA, Rudolf. *Dějiny českého výtvarného umění I/1: od počátků do konce středověku.*, str. 146.

Panně Marii a mariánské zaslíbení řádu se projevuje také v samotných názvech klášterů: Marienstern, Marienthal, Fons Sanctae Mariae. Zobrazení Panny Marie se objevuje na pečetích a téměř každý cisterciácký klášter měl svoji Mater domus, ať už v podobě sochy či obrazu.

Velkým mariánským ctitelem byl jeden z řádových patriarchů cisterciáků sv. Bernard z Clairvaux.

I přes zákazy nákladných portálů, vitrají, oltářů se sochařskou či malířskou výzdobou, zlatých kalichů a nádherně zdobených liturgických rouch či hlavic zdobených fantaskními zoomorfními náměty v rané fázi vývoje cisterciáckého řádu se již v 2. polovině 13. století objevují prvky chrámové výzdoby. Vedle zdobených podlah jsou to zejména iluminované rukopisy a mariánské sochy, které jsou doloženy v cisterciáckých klášterech často na hlavních oltářích.³¹

Až do roku 1335 chybí vyjádření řádových představených k mariánským obrazům a sochám v chrámovém prostoru. K jisté oficializaci mariánských zobrazení dochází až v roce 1335, kdy generální kapitula doporučila, aby na pečetích všech konventů byl obraz Panny Marie. Na podkladě dochovaných soch a obrazů můžeme konstatovat různost typů. Jistým společným rysem bylo to, že jde vesměs o korunované Madony – královny nebes či v některých případech, jako například v Marienstatu, o téma korunování Panny Marie. Zdůraznění královské vlády Panny Marie na nebesích souvisí se zasvěcením cisterciáckých klášterních kostelů Nanebevzetí Panny Marie, tedy její nebeské oslavě. Také do cisterciáckých klášterů mimo Francii přiváželi opati, pravidelně se účastníci zasedání generálních kapitul v Citeaux, mariánské sochy a obrazy. Podobně jako v německých zemích, platí i pro Čechy, že v cisterciáckých klášterech zakládaných od 40 let 13. Století nacházíme vše, co bylo ve starších předpisech zakázáno: Nádherný figurální portál v Předklášteří u Tišnova, nákladný oltář ve Vyšším Brodě, větraje v Oseku, královské pohřebiště na Zbraslavi a rožmberské pohřebiště ve Vyšším Brodě.

I přes velké ztráty za husitských válek, kdy, jak lze předpokládat, byla zničena i sedlecká Mater domus, se v Čechách v cisterciáckém prostředí dochovalo poměrně hodně středověkých památek dokládajících mariánskou úctu.

Asi nejstarším hmotným dokladem mariánské úcty v cisterciáckém prostředí v Čechách je vyobrazení byzantinizující Madony v Antifonáři Sedleckém, který vznikl kolem roku 1240.³²

Cisterciáci dle svých regulí a jednotného plánu dělí klášter na několik částí, které jsou odděleny zdí. Ta nejvýsadnější patří opatovi jakožto hlavě kláštera. Vzhledem ke své důležitosti mají opati v areálu kláštera vyčleněné samostatné sídlo – svůj dům s kaplí. Zástupcem opata je převor. Posláním řeholníků je kontemplace, tedy nejvyšší stupeň modlitby. Odpovídá jí část kláštera, které vévodí kostel a budovy konventu.³³ Dominantou klášterního areálu bývá kostel, který cisterciáci vždy zasvěcují patronce řádu Panně Marii.

³¹ LOMIČKOVÁ, Radka. *Sedlec.525 – 526*.

³² Tamtéž, *str. 526*.

³³ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, *str. 24 -26*.

Další část obývají laičtí bratři, takzvaní konvrši, kteří klášter zabezpečují po hmotné stránce, a tím zajišťují klášteru hospodářskou soběstačnost. Proto se tu nachází hospodářské zázemí areálu a samostatný kostel. Příprava budoucích bratří je vykonávána v noviciátu. K jednotlivým takto odděleným částem kláštera se váže klauzura, tedy omezení vstupu dle hierarchie členů řádu. Mniši i konvrši žijí i se modlí odděleně.³⁴ Sedlec, Aleš Pospíšil, str. 24-26

I v oblékání se mniši lišili od konvršů. Mniši nosí bílý, až světle šedý plášť s černým škapulýřem, což je pruh látky s otvorem pro hlavu, a černý pás. Podle barvy pláště se jim také někdy říkávalo bílí nebo šedí mniši. Ovšem konvrši nosí tmavošedý či hnědý plášť.³⁵ Sedlec, Aleš Pospíšil, str. 26

Režim cisterciáků byl velmi přísný, a především byl dodržován. Děлил se na letní a zimní. V létě vstávali ráno již před druhou hodinou a spát chodili v osm večer. Mezi tím se střídají modlitby, zpěv, čtení z knih, studium a fyzická práce. Mezi obědem a večerí měli čas i na odpočinek. V zimě však, aby co nejvíce využili denního světla, vstávají ještě dříve a oběd i odpočinek odpadá. Zato šli spát již při setmění. Nežili v žádném luxusu. Vyhřívána byla jen jedna jediná místnost v celé budově, takzvaná ohřívárna. V cisterciáckých kláštorech mezi sebou mniši nesmí mluvit, k hovorům byla určena jen jedna místnost, zvaná hovorna. Pokud si potřebovali něco důležitého říct, používali znakovou řeč.³⁶ Sedlec, Aleš Pospíšil, str. 25

Cisterciácký řád vznikl jako reformovaná benediktinská řehole. V roce 1098 se 23 mnichů včela s opatem Robertem z benediktinského kláštera ve francouzském Molesme vydalo na cestu obnovy původních ideálů benediktinské řehole, které jsou shrnuty v řádovém hesle Ora et labora (Modli se a pracuj!). Založili klášter u francouzského města Cîteaux, latinsky Cis tertium, který se stal mateřským klášterem pro všechna další založení. Řád zažil svůj největší rozkvět za generálního opata Bernarda z Cilairvaux (1090/1-1152), jedné z nejvýraznějších postav církve své doby. Mezi jeho přátele patřil mj. také zmíněný olomoucký biskup Jindřich Zdík. Cisterciáci byli kolonizačním řádem. Typicky se usadili v neobydlené krajině, blízko vodního toku. Po vymýcení lesů následovalo založení svěbytných hospodářských dvorů, zvaných grandie, které tvořily hospodářskou základnu klášterů. Mniši žili přísným asketickým životem a jak laičtí bratři, tak kněží měli povinnost pracovat. Ve středověku existovalo v Evropě na 2000 řádových klášterů a cisterciáci stáli za kultivací noha pustých oblastí západní a střední Evropy a šíření moderních zemědělských metod. Díky své popularitě řád bohatl prostřednictvím bohatých fundací ze strany šlechty, která ráda zvala cisterciáky na svá území a hojně je obdarovávala nadačním majetkem. Bohatství, proti němuž cisterciáci při svém založení bojovali, se paradoxně stalo příčinou úpadku řádu a během 14. století ztrácí na oblíbenosti ve prospěch moderních žebravých řeholí.³⁷

³⁴ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 24 -26.

³⁵ Tamtéž, str. 26.

³⁶ Tamtéž, str. 25.

³⁷ ARNET, Jiří: *Chrám Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele.*, nestránkováno.

Zakladatelé cisterckého řádu, podobně jako před nimi clunyští reformátoři, toužili po obrodě klášterního života, po návratu k původním mnišským ideálům. Proti okázalosti a přepychu Cluny však kladli prostotu, skromnost a odříkání. Proti vnější nádhře stavěli intenzivnější vztah k Bohu a hlubokou vnitřní zbožnost. Přestože původním cílem reformy měla být obnova benediktinství, cisterciáci se nestali jedním z četných opravných hnutí uvnitř řádu, ale posléze vykročili z jeho zdí. Doba nazrála pro řeholní pluralitu. Pouze cisterciáci však vycházeli z reformy benediktýnského řádu a z jeho původní řehole. Ostatní nové řády nacházeli odpověď na potřeby doby jiným způsobem.³⁸

Za počátek cisterckého řádu se pokládá rok 1098, kdy část mnichů opustila benediktinské opatství Molesme, aby si pod vedením opata Roberta založili nový řeholní dům, v němž chtěli žít v souladu se svými reformními představami. Robert z Molesme (cca 1028 až 1111) měl velké zkušenosti s řeholním životem. Tento syn ze šlechtické rodiny z Champagne se již v mládí stal mnichem a během své dlouhé kariéry působil v řadě klášterů. Kromě jiného byl čtyři roky opatem clunyského kláštera Saint Michelle de Tonnerre. V průběhu mnišského života vstřebával aktuální myšlenkové proudy, které jej posléze dovedly k rozhodnutí o potřebě reformy benediktinství. Nespokojen s disciplínou v clunyských kláštorech, založil v roce 1075 nové opatství Molesme v diecézi Langres, kde chtěl uplatnit nové představy o řeholním životě. Tam kolem sebe shromáždil skupinu podobně cítících mnichů. I když Molesme rychle získalo několik následovníků v nově založených kláštorech, opat Robert byl s vývojem stále méně spokojen. Disciplínu shledával nedostatečnou a postoj mnichů nedbalý. Od roku 1090 proto uvažoval o založení jiného centra, které by kladlo přísnější požadavky na mnišský život. Brzy zjara v roce 1098 opustilo dvacet jedna mnichů Molesme a vydalo se na cestu za novým klášterním životem. Jejich cesta vedla do Burgundska, kde si na pozemcích věnovaných šlechtickou rodinou z Beaune hodlali založit „*claustrum novum*“ (nový klášter), jak fundaci sami nazývali. Pozdější tradice udává datum vzniku opatství k 21. březnu 1098. Řeholníci si pro klášter vybrali místo v neosídlené krajině ležící asi 20 kilometrů jižně od Dijonu. Při výběru místa se řídili myšlenkou uzavřenosti mnišského života před vnějším světem. Zpočátku se lokalita nazývala *claustrum novum*, později se pro opatství ujalo latinské jméno Cistercium (francouzská forma názvu zní Citeaux). Podle jedné verze získal klášter své pojmenování po milníku staré římské cesty, která tudy procházela (*Cis tercium lapidem miliarem*), podle jiné se v jeho názvu odráží močálový terén, v němž mniši své opatství založili, místo se stojatou vodou tvořící nádrže – cisterny. Latinský název kláštera, Cistercium, dal jméno celému hnutí a později i novému řádu.

Opat Robert musel již v následujícím roce klášter opustit a vrátit se do Molesme na příkaz vyšších církevních hodnostářů. Část mnichů zůstala v „novém klášteře“. Opatem zvolili bývalého převora Albericha, jednoho z blízkých spolupracovníků Robertových. Za opata Albericha (1099 až 1108) se upevnilo dosud nejisté postavení Citeaux, oslabeného nuceným odchodem zakladatele. Pro své spolubratry vydal Alberich vnitřní řád, podle něž se měli spravovat. Tento řád měl pravděpodobně pouze podobu ústních instrukcí, k písemné kodifikaci tehdy ještě nedošlo. V roce 1106 byl vysvěcen první kamenný kostel. Zsvěcení svatyně P. Marii vytvořilo tradici, již později převzali všechny konventní chrámy cisterckého řádu, které nesou mariánské patrocínium. Za opata Albericha přijali mniši v Citeaux nový oblek, odlišný od černého odění benediktinů. Základem se stal hábit z nebarveného sukna

³⁸ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterciáckého řádu v Čechách 1142-1420.*, str. 12.

doplněný černým škapulířem. Od špinavě bílé barvy sukna jejich hábitu se cisterciákům dostalo přezdívky bílí, případně šedí bratři.³⁹

5. SEDLEC

Ve Středočeském kraji, asi dva kilometry severovýchodně od centra Kutné Hory, se rozkládá městská část Sedlec. V roce 1950 byla spolu s dalšími dvěma obcemi připojena ke Kutné Hoře. Nedaleký vrch Kaňk je nalezištěm křídových zkamenělin.

Sedlecké údolí bylo osídleno již pravěkými zemědělci. Na přelomu 7. a 8. století zde vznikla první slovanská osada, která sloužila jako hospodářské zázemí pro blízké slavníkovské, posléze přemyslovské hradiště v Malíně.⁴⁰

Osada Sedlec patřila velmožovi Miroslavovi, který byl jedním z předních dvořanů Vladislava II. Jeho rod držel v okolí Malína rozsáhlý pozemkový fond, který získal od českých panovníků za věrné služby. Samotná osada vznikla zřejmě ve 12. století krátce před založením kláštera a dlouhou dobu zůstávala pouze malou vsí, rozkládající se na sever od dnešního klášterního areálu.

Klášter v Sedlci se stal prvním cisterciáckým opatstvím v Čechách. První komunita mnichů, která se zde usídlila, přišla z cisterciáckého kláštera v bavorském Waldsassenu, nedaleko od hradu Cheb, která je napojena na morimondskou větev řádu. Klášter byl založen roku 1142 již zmíněným Miroslavem, který řeholníkům daroval většinu jeho pozemků, které se rozkládaly v okolí Malína. Při výběru řádu mu radil olomoucký biskup Jindřich Zdík. Legenda praví, že když tu olomoucký biskup během své cesty mezi Olomoucí a Prahou nocoval, zjevil se mu ve snu anděl, který mu ukázal mnichy oděné v bílém rouchu a přikázal mu, aby zde nechal postavit klášter a pojmenoval jej „Sedlec“ podle sedla pod svou hlavou, které mu sloužilo jako polštář (tak praví jedna z verzí legendy). Jméno obce se zřejmě, tak jako v případě mnoha dalších českých Sedlců, odvozuje od slova osídliti, usednouti a připomíná tak, že šlo pravděpodobně o osadu založenou.⁴¹

Kopie zakládací listiny, kde ovšem v textu není uvedeno datum jejího vzniku, je možno vidět v sedlecké katedrále. Odborníci soudí, že vznikla až dodatečně po příchodu mnichů, pravděpodobně před rokem 1148. Originál zakládací listiny je dnes uložen v Archivu Národního muzea pod číslem 1, neboť představuje nejstarší listinu v majetku této přední české archivní instituce.⁴² V mateřském klášteře ve Francii byla vedena kniha nových fundací, tedy nově založených klášterů. Sedlecký klášter dostal pořadové číslo 191.⁴³

Soudí se, že zpočátku žili cisterciáci v jakýchsi provizorních budovách. Sedlec pravděpodobně tvořilo několik chatrčí zapuštěných polovinou výšky do země, kostelík a

³⁹ Tamtéž, str. 13 – 14.

⁴⁰ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 11.

⁴¹ DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran.*, str. 416.

⁴² POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 16

⁴³ Tamtéž, str. 11.

panský dvorec. Opat obýval dvorec, který byl postaven z kamene a dřeva. Mniši byli ubytováni v podzemnicích, které byly celé roubené, z venku omazané hlínou. Okolo byly políčka, která je živila. Kostelík byl celý zděný z opracovaného místního kamene.⁴⁴ Teprve až v druhé polovině 12. století se začalo se stavbou kláštera.

Nevíme, kdo byl stavitelem sedleckého chrámu. Velmi pravděpodobně povolali stavební hut' z Francie, která byla obeznána se všemi potřebnými postupy při zakládání, výstavbě i klenutí, ale především věděla, jak kostel nejlépe vyzdobit podle nejnovějších vzorů románského slohu či později takzvané cistercko-burgundské gotiky.⁴⁵ Nový chrám byl zcela postaven během třiceti let, v letech 1290 až 1320, díky dostatku finančních prostředků, které konventu plynuly z těžby stříbra, které se začalo těžit na pozemcích patřících klášteru, nebo v těsné blízkosti klášterních zdí. Kostel je trojlodní a stavebním typem odpovídá takzvané bazilice s převýšenou hlavní lodí a menšími loděmi po stranách. Cisterciáci ctí tradice, a proto vznikl nový kostel na místě kostelíka starého, který jim kdysi věnoval velmož Miroslav.⁴⁶

Vedle kostela najdeme mohutnou budovu konventu, což je vlastní sídlo kláštera. Je rozdělena na několik křídel, v nichž je řada větších i menších místností. Nejdůležitější prostorou hned po kostele je kapitulní síň, kde se společně setkávají mniši a předčítají si z knih. Dále tam byla místnost, kde mniši pracovali (fraterie), kde spali (dormitář) a kde jedli (refektář). Budovy stály okolo rajskeho dvora a ten obepínala krytá klenutá křížová chodba, spojující navzájem všechny části konventu. Největší chloubou kláštera byla rozsáhlá knihovna. Byl v ní uchovávan jeden z nejcennějších rukopisů na světě, a to Codex gigas, nebo-li Ďáblova bible. Dílo jednoho písaře, který podle legendy tohoto nadlidského výkonu dosáhl jen tím, že sepsal smlouvu s ďáblem. Ten je také na jednom pergamenovém listě zpodobněn. Rukopis cisterciáci získali roku 1295 jako zástavu od zadlužených bratrů benediktinů z Podlažic. Codex gigas, známý také jako Ďáblova bible podle vyobrazení antikrista na jednom z pergamenových listů. Obří kniha velikosti 90 x 50 cm (75 kg, 650 stran) byla v sedlecké klášterní knihovně uchováвана po dvě generace. Ze Sedlce se pak dostala do Prahy, kde ji společně s dalšími uměleckými díly během třicetileté války ukořistila švédská armáda. Dnes je rukopis uložen v Královské knihovně ve Stockholmu.⁴⁷ V sedleckém klášteře měli konvrši samostatné budovy i kostel u brány kláštera. Byla to střídá jednodlná stavba zasvěcená svatému Filipovi a Jakobovi. Do kláštera byl také doveden vodní náhon, na němž stojí mlýn a kam ústí klášterní latríny. Měli vlastní nemocnici, hospodářské zázemí se stájemi, kolnami, sýpkami a celou řadu dalších budov. Vedle opatství stojí dům pro hosty, a dokonce i samostatný dům pro královnu.⁴⁸

Původní vzhled kláštera z 12. století neznáme. Jeho chod v té době vyžadoval vytvoření ohrazeného klášterního areálu s hospodářskými, obytnými a liturgickými objekty (kaple, kostely), jejichž uspořádání bylo určeno řádovými pravidly. Představeným kláštera byl opat. Ora et labora – Modli se a pracuj, to bylo a je mottem cisterciáckého řádu. Mniši si mají vše, co potřebují pro život, opatřit vlastním přičiněním. Uvnitř areálu byly kromě hřbitova také zelinářské a bylinkové zahrady, sady, vinice a svaté pole na pěstování pšenice, určené pouze

⁴⁴ Tamtéž, str. 12.

⁴⁵ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 24.

⁴⁶ Tamtéž, str. 25.

⁴⁷ Tamtéž, str. 25 – 30.

⁴⁸ Tamtéž, str. 27.

k pečení hostii. Postupně cisterciáci kultivovali a obdělávali půdu i za svými hradbami směrem ke královským městům Kolínu a Čáslavi.⁴⁹

V pozdním 13. století bylo zahájeno budování kostela v cisterciáckém opatství v Sedlci, založeného nad složitým katedrálním půdorysem, který tu byl uplatněn poprvé v českých zemích vůbec. Nabízí se předpoklad, že architektura klášterního kostela v Sedlci je výrazem konkrétních historických okolností, za nichž se klášter ocitl v mimořádné přízni českého krále a sedlecký opat Heidenreich se stal předním rádcem panovníka a významným exponentem jeho politiky a zájmů. Klášterní kostel v Sedlci bychom proto interpretovali nejen jako stavbu monastickou, ale i jako dílo poznamenané prostředím dvorským.⁵⁰

Stavebním materiálem pro výstavbu nejen areálu kláštera, ale i pozdějšího města Kutné Hory byly zdroje kamene v lomech na klášterních pozemcích. Kámen vznikl jako usazenina křídového moře, ve kterém se ukrývají zbytky mořských živočichů (korýšů, ústřic, apod.). Proto se pro něj dodnes lokálně užívá lidové označení „mušlák“. Velký obsah vápence dodává po nějaké době tomuto kameni charakteristické šedé zbarvení.⁵¹

Gotický konventní chrám cisterciáckého opatství v Sedlci byl vystavěn na místě románského konventního kostela a části pohřebiště, které jej obklopovalo. Gotický stavitel zcela rezignoval na relikvy starší stavby a postavil chrám na vlastních základech.⁵²

Po polovině 13. století pravděpodobně v klášterní bráně vznikl dvojloďný kostel sv. Filipa a Jakuba, který sloužil i laickým návštěvníkům. Ten byl ovšem na počátku 19. století zbořen. Musel ustoupit stavbě současné silnice z Malína do Kutné Hory.

První století a půl své existence patřil klášter mezi církevní instituce nevelkého významu, vše se však změnilo s nálezem bohatých stříbrných ložisek, které ležely na jeho pozemcích. Podíl z těžby přinášel do klášterní pokladny obrovské finanční prostředky a ty se ještě množily výnosem z potravin a služeb, jež sedlečtí zajišťovali rychle se rozvíjející Kutné Hoře. Šťastnou shodou okolností stál v době největšího rozvoje dolování v čele kláštera schopný opat Heidenreich, dvořan mladého krále Václava II. **KH a okolí, str. 88**

Až s nástupem opata Heidenreicha (1282/83 až 1320) se ekonomická situace kláštera zlepšila, ale na vstupy do komplikovaných majetkově právních kutnohorských poměrů, navíc v zádech se vznikající městskou obcí, bylo pozdě. Sedlec proto volil jinou strategii. Soustředil se na důsledné čerpání příjmů, které mu jako půdnímu držiteli proudily jednak z velké části kutnohorského okrsku, jednak z obslužných provozů, hlavně z lázní, mlýnů, pekáren. Až druhotně se mohla přidružit těžba v režii kláštera. V březnu 1291 král osvobodil klášterní domy, mlýny, lázně situované mimo horní a těžební díla ode všech platů a zátěží.⁵³

Během hladomoru v době po bitvě na Moravském poli se roku 1281 zhoršil stav hospodářství sedleckých mnichů natolik, že bylo nutné požádat generální kapitolu o svolení k *rozptýlení konventu*, což znamenalo, že mniši dočasně odejdou na grangie či do jiných řádových domů.

⁴⁹ ARNET, Jiří: *Chrám Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele*, nestránkováno.

⁵⁰ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců.*, str. 32 - 33

⁵¹ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 18.

⁵² LOMIČKOVÁ, Radka. *Sedlec.*, str. 371.

⁵³ ŽEMLIČKA, Josef. *Království v pohybu: kolonizace, města a stříbro v závěru přemysl. epochy.*, str. 362 – 363.

Někdy v tuto dobu byl na místo opata zvolen Heidenreich, během jehož úřadu klášteru přibylo na významnosti a také byla založena první fundace na Zbraslavi. Do sedmdesátých let 13. století se také datuje objev ložisek stříbrné rudy, který stojí za vznikem Kutné Hory. Klášter měl z dolů otevřených na svém území nemalé zisky a stejně tak vybíral poplatky z domů, lázní a mlýnů v Kutné Hoře. Heidenreich se stal jedním z rádců mladého krále Václava II. a právě ten jej požádal o nový konvent pro královský klášter na Zbraslavi. Roku 1304 doplatil klášter na blízkost Kutné Hory při obléhání vojsky Albrechta Habsburského, kdy mniši raději opustili klášterní budovy a nechali je vojákům napospas. Heidenreichova účast na politických námluvách s novopečeným římským králem Jindřichem Lucemburským o dosazení jeho syna na trůn českých králů, zapříčinila útok kutnohorských měšťanů vyprovokovaný maršálkem Jindřicha Korutanského. Osazenstvu kláštera se podařilo útok odrazit. Za vlády Jana Lucemburského byl klášter zatížen půjčkami svému králi a hospodářská situace donutila mnichy opět k rozptýlení konventu. Ani finanční pomoc Karla IV. a poté i jeho syna Václava IV. nedokázala zastavit prohlubující se finanční propad sedleckého kláštera. Navzdory tomu byl roku 1357 založen filiální klášter v Skalici a osazen 12 mnichy v čele s novým opatem.

Jedná se o styl, který zvýrazňuje výšku a subtilnost stavby, čemuž odpovídá také jedinečný skrytý opěrný systém. Stavba tohoto chrámu začala po roce 1282 za opata Heidenreicha, kdy došlo k ekonomickému růstu cisterciáckého kláštera, jež vyplival především z rozvoje dolování stříbra na pozemcích kláštera, které zcela změnilo hospodářské postavení kláštera i celého kraje, a kdy v bezprostředním sousedství kláštera bleskově vyrostlo středověké velkoměsto Kutná Hora.

Vše se změnilo roku 1282, tehdy byl zvolen opatem Heidenreich, s jehož jménem je spojen vzestup a zlatý věk kláštera. Nutno podotknout, že opat využil skutečnosti, že v blízkosti kláštera bylo objeveno jedno z největších evropských ložisek stříbra. Díky tomu se ze Sedlce stal nejbohatší klášter v zemi a neobyčejně stoupla jeho politická prestiž. Heidenreich se stal významným diplomatem, rádcem Václava II. a také panovníkovi půjčoval nemalé finanční obnosy. Ale jejich nesplácení, vysoké daně a velká rozmařilost znamenaly postupný úpadek kláštera. Vrcholem jeho agónie byl rok 1421, tehdy jej husité vypálili a pobořili a opatství zůstalo na několik desítek let neobsazeno. Pokusy o jeho obnovu v 16. století zhatila třicetiletá válka a také všeobecný úpadek klášterního života.

Velkorysá přestavba klášter, náklady na rozsáhlou politickou aktivitu, vysoké daně a nenavratné půjčky královské komoře postupně působit klášternímu hospodářství problémy. Po smrti opata Heideinreicha roku 1320 se krize projevila otevřeně. Z nejbohatšího kláštera se stal rázem klášter nejzadluženější. Na počátku 15. století již museli sedlečtí sáhnout k části svého majetku, který čítal přes padesát vesnic a dvě městečka. To nejhorší měla ale ještě přijít. Na jaře 1421 husitská vojska při mohutné ofenzivě zamířila ke Kutné Hoře, aby ji vyrvala z rukou katolíkům a zajistila si tak bohatství stříbrných dolů. Cestou se husité pochopitelně zastavili v Sedlci, jehož čekal podobný osud jako další církevní instituce. Areál byl vypálen a mniši, kteří se nezachránili útekem, skončili v plamenech. Slavná epocha kláštera tím vzala definitivně za své. Pozemkový majetek se stal kořistí vítězů a trosky kdysi výstavních budov zely několik desetiletí prázdnotou. Život se do kláštera vrátil až po polovině 15. století, skomírající sedlecká komunita však byla jen odleskem bývalé slávy. Vzestup nepřineslo ani století následující, kdy došlo k všeobecnému úpadku mnišského života, a Sedlec v tomto směru nebyl výjimkou. Konsolidace tak nastala až po třicetileté válce (1618-1648). Vedle opravy poničených klášterních budov byla zahájena i přestavba hlavního klášterního chrámu Nanebevzetí Panny Marie, ze kterého po vypálení husiti zůstala jen obvodová zeď. Opat Jindřich Snopek, vedle Heidenreicha nejvýznamnější postava sedleckých dějin, si

k rekonstrukci budovy přizval přední umělce té doby, mj. Jana Blažeje Santiniho Aichla. Právě on vtiskl kostelu Panny Marie charakteristickou podobu spojením gotických a barokních prvků, jež z něho vytvořily jeden ze skvostů evropské architektury. [KH a okolí, str. 89-90](#)

V letech 1280–1320 byla vystavěna nová gotická, dnes pětিলodní, bazilika s trojlodním transeptem, katedrálním polygonálním chórem s ochozem a věncem kaplí. Velmi výrazná je hlavní loď, která je nad boční lodě zřetelně vyvýšena. Celková délka chrámu činí 87 m. Marie V klášterním areálu byl opatský dům s kaplí, kaple sv. Kosmy a Damiána, hostinský dům, špitál, hospodářský dvůr se sýpkou a hřbitov Všetech svatých.

Po smrti českého krále Přemysla Otakara II. na Moravském poli prožívalo České království takzvaná „zlá léta“, období úpadku a hladomoru. To se projevilo i v sedleckém klášteře, který byl téměř vylištěn, a některé stavby dokonce tak zchátralé, až se zřítily. Proto léta Páně 1281 opat Walthelm požádal generální kapitulu, aby náš konvent na nějaký čas rozptýlil do jiných klášterů. Naštěstí k tomu ale nedošlo.⁵⁴

Období konce 13. Století bylo ve znamení těžby stříbra i největšího rozmachu stavební a umělecké aktivity sedleckých cisterciáků. Zároveň se však komplikovaly vztahy s Kutnou Horou. Řádu patřily i pozemky na nichž se město rozrůstalo, a tak vztahy zůstaly dosti napjaté po celé období středověku. Klášter uplatňoval svůj vliv na město ve všech církevních úkonech, jako byly křty, svatby či pohřby, včetně dalších výsad, které byly klášteru dány panovníky (například poplatků z lázní). Poplatky za všechny zmíněné úkony dosahovaly značné výše, a proto se často stávaly předmětem sporu mezi klášteřem a Kutnou Horou. To vedlo k tomu, že největší katedrála v Kutné Hoře, chrám svatě Barbory, byla zbudována až za hranicemi vlivu sedleckého kláštera, na území spadajícím pod Pražskou kapitolu. Stavbu iniciovali bohatí kutnohorští měšťané a byla financována z výnosů těžby stříbra. Sedlecký klášter tak přišel o část příjmů z církevních úkonů a zmenšil se jeho vliv. Kutná Hora je dnes nicméně jediným městem ve střední Evropě (a jedno z mála evropských měst mimo Francii), které se může pochlubit dvěma gotickými katedrálami. Cisterciácký klášter v sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování

Někdy v tuto dobu byl na místo opata zvolen Heidenreich, během jehož úřadu klášteru přibýlo na významnosti a také byla založena první fundace na Zbraslavi. Do sedmdesátých let 13. století se také datuje objev ložisek stříbrné rudy, který stojí za vznikem Kutné Hory. Klášter měl z dolů otevřených na svém území nemalé zisky a stejně tak vybíral poplatky z domů, lázní a mlýnů v Kutné Hoře. Heidenreich se stal jedním z rádců mladého krále Václava II. a právě ten jej požádal o nový konvent pro královský klášter na Zbraslavi. Roku 1304 doplatil klášter na blízkost Kutné Hory při obléhání vojsky Albrechta Habsburského, kdy mniši raději opustili klášterní budovy a nechali je vojákům napospas. Heidenreichova účast na politických námluvách s novopečeným římským králem Jindřichem Lucemburským o dosazení jeho syna na trůn českých králů, zapříčinila útok kutnohorských měšťanů vyprovokovaný maršálkem Jindřichem Korutanským. Osazenstvu kláštera se podařilo útok odrazit. Za vlády Jana Lucemburského byl klášter zatížen půjčkami svému králi a hospodářská situace donutila mnichy opět k rozptýlení konventu. Ani finanční pomoc Karla IV. a poté i jeho syna Václava

⁵⁴ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 27.

IV. nedokázala zastavit prohlubující se finanční propad sedleckého kláštera. Navzdory tomu byl roku 1357 založen filiální klášter ve Skalici a osazen 12 mnichy v čele s novým opatem.

Během hladomoru v době po bitvě na Moravském poli se roku 1281 zhoršil stav hospodářství sedleckých mnichů natolik, že bylo nutné požádat generální kapitolu o svolení k rozptýlení konventu, což znamenalo, že mniši dočasně odejdou na grangie či do jiných řádových domů.

Do sklonku 13. století klášter nebyl příliš významný, v roce 1278 mu dokonce hrozil zánik. Vše se změnilo roku 1282, kdy byl opatem zvolen Heidenreich. Ten dokázal využít příjmů, které klášteru plynuly z těžby stříbra na pozemcích kláštera. Tato naleziště patřila k největším v Evropě. Ze Sedlce se stal nejbohatší klášter v zemi a neobyčejně stoupla jeho politická prestiž. Heidenreich se stal významným diplomatem, rádcem krále Václava II., jemuž také půjčoval nemalé finanční obnosy. Král je ale nesplácel. To spolu s vysokými daněmi a rozsáhlou stavební činností znamenalo postupný úpadek kláštera. Vrcholem jeho agónie byl rok 1421, kdy jej husité vypálili a vyplenili. Mniši, kteří neuprchli, byli povražděni. V roce 1454 byl do Sedlce královským rozkazem povolán opat Teodorik, který se pokusil obnovit klášterní život. Pozvolna přibývali další mniši. Do života Kutné Hory však už příliš nezasahovali a ztratili i svůj podíl z těžby stříbra. Prostředky na obnovu kláštera v původním rozsahu a významu jim ale chyběli. Přežívali jenom díky své vlastní práci a přízni katolických panovníků, kteří se střídali na trůně českého království. [Cisterciácký klášter v Sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování ???asi](#)

Opat Heidenreich se stal předním diplomatem království a důvěrným přítelem panovníka Václava II. Královo přátelství k Heidenreichovi se projevilo jak tím, že nechával Heidenreicha křtít všechny své děti, tak i při založení zbraslavského kláštera, které král „pro výsadu obzvláštní lásky“ vložil do rukou Heidenreichových. Po vymření Přemyslovců patřil Heidenreich spolu se zbraslavským opatem Konrádem k předním zastáncům lucemburské kandidatury na český trůn. Oba opaté se v roli českých diplomatů podíleli na jednáních s císařem Jindřichem VII. I oni měli podíl na tom, že jednání byla úspěšně zakončena sňatkem Elišky Přemyslovny a Jana Lucemburského. Za opata Heidenreicha dosáhl sedlecký klášter svého největšího rozmachu. Zároveň však tato doba v sobě již nesla příznaky budoucích krizí. Pověst o mimořádném bohatství mnichů vedla k tomu, že Sedlec byl nucen půjčovat značné sumy představitelům země.⁵⁵

Opat Heidenreich (opatem 1282–1320)

Sedlec, který na počátku Heidenreichova opatského úřadu téměř stál před zrušením, v následném dvacetiletí velice zbohatl díky tomu, že se v jeho blízkosti začalo těžit stříbro. Byly to totiž převážně pozemky kláštera, na nichž vzniklo mimořádně významné horní město Kutná Hora. Sedleckému opatství díky tomu plynuly tak poplatky z dolování, tak měl také velké příjmy z lázní, mlýnů a dalších zařízení, jež byla v lidnatém městě zřízena. Rychlý přísun peněz, který od 90. let plynul do klášterní pokladny, Heidenreich využil ke značnému rozšíření sedleckého panství. Vedle zisku samotné pudy měl také zájem na ovládnutí co největšího úseku Labe, po němž se plavilo dříví, nutné pro kutnohorské dolování. Význam Labe dále zvyšovala možnost dalšího transportu klášterního zboží, stejně jako využití řeky pro provoz mlýnů. Rozšiřování klášterního panství však nebylo jediným Heidenreichovým cílem. Svě přátelství s králem Václavem II. Využil pro získání významných imunit, např. osvobození klášterních domů, lázní, mlýnů a rybníků ležících na kutnohorské půdě od všech poplatků

⁵⁵ HOUŠKOVÁ, Daniela. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku.*, str. 38 – 39.

nebo práva jurisdikce na klášterních statcích. Díky všem těmto okolnostem se stalo sedlecké panství zdrojem neobyčejně vysokých příjmů, které umožňovaly mimo jiné i velkorysou přestavbu kláštera, k níž došlo na přelomu 13. a 14. století.⁵⁶

Cisterciáckí opati, zejména sedlecký Heidenreich, valdsaský Theodorich a zbraslavský Konrád, kteří zaujali za vlády Václava II. vynikající politické postavení, zasedali i po vymření přemyslovského rodu v roce 1306 do osudů země a činně se angažovali při uvedení lucemburské dynastie na český královský trůn. Představitelé řádu se však zklamali ve svém očekávání. Jan Lucemburský odčerpával z českých a moravských cisterciáckých klášterů velké finanční prostředky pro své politické a vojenské podniky a cisterciáci za jeho života nenávratně zmizeli z prvního plánu politické scény.⁵⁷

Stříbrné bohatství Kutné Hory nebylo známo odjakživa. Jedna z legend praví, že o jeho objevení se postaral mnich Antoň z kláštera sedleckých cisterciáků. Píše se rok 1237. Při procházce hustými lesy hledal místo k odpočinku, kde by se mohl věnovat zbožnému přemítání. Skutečně ho našel, ovšem po chvíli rozjímání jej přemohla dřímota. Když se probudil, nevěřil svým očím. Přímo před ním vyrostly tři stříbrné proutky. Antoň svlékl svou mnišskou kápi, místo označil a v nedbalkách se vydal spěšně do kláštera oznámit zázračnou novinu. Od té doby vešlo ve známost stříbrné bohatství zdejšího kraje. **KUTNÁ HORA A OKOLÍ, STR. 24** Nalezení stříbra nepřineslo konventu pouze bohatství, ale i moc, slávu. Sedlecký konvent nyní zažívá své první období velkého rozkvětu.

Ještě před smrtí opata Heidenreicha v roce 1320 byla postavena na rozsáhlém hřbitově drobná, ale slavná stavba. Jde o architektonický typ zvaný karner, který sestává ze dvou podlaží. Spodní, polozapuštěné pod terén sloužilo jako kostnice, kdežto horní jako kaple, kde se pravidelně sloužily mše za zemřelé.⁵⁸

V troskách zůstal chrám 279 let. I přes svůj žalostný stav však působila stavba natolik monumentálně, že získala v roce 1681 označení **SPLENDISSIMA BASILICA - nejskvostnější bazilika.**

jde o gotickou monstranci. Vznikla někdy ve 14. století za vlády Karla IV. a u jejího zrodu stál i Petr Parléř,

ozdobné schránky na vystavování a uctívání proměněné hostie

v době husitského hnutí byla pravděpodobně z kláštera odvezena spolu s dalšími liturgickými předměty do rakouského Klosterneuburgu

Originál je uložen v pokladnici katedrály Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele

Roku 1412 kutnohorští vyvraždili obyvatele klášterní vsi Malín a husitské houfy klášter dobyly a vypálily 24. dubna 1421. Po husitském vpádu zůstal klášter v troskách, klášterní zboží bylo rozkradeno a přeživší mniši se uchýlili do jiných klášterů. Prozíraví cisterciáci sice

⁵⁶ LOMIČKOVÁ, Radka. *Sedlec.*, str. 81 – 82.

⁵⁷ KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách.*, str. 22.

⁵⁸ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 65.

archiv a cennosti včas odvezli do rakouského Klosterneuburgu a do Jihlavy, ale ne vše se jim vrátilo nazpět. K obnově došlo 1454, kdy se v polorozbořeném klášteře usídlilo pár mnichů. Pro ubohý stav klášterního majetku došlo ke spojení s klášteřem ve Skalici, které vydrželo až do 18. století. Hospodářská situace se srovnala až koncem 17. století, ovšem roku 1783 byl klášter císařským dekretem zrušen.

K další zkáze klášterního kostela v Sedlci došlo během husitských válek roku 1421, kdy byl spolu s klášteřem vypálen a opuštěn. Obnovy se dočkal až na konci 17. století. Na začátku 18. století pak byla započata jeho přestavba nejprve architektem Pavlem Ignácem Bayerem a pak ve stylu barokní gotiky Janem Blažejem Santinim-Aichlem.

Klášterní katedrála Nanebevzetí Panny Marie zůstala od vypálení v roce 1421 téměř 280 let v ruinách, než opat Jindřich Snopek přistoupil k její velkolepé obnově. Středem klášterního areálu se proto stává od poloviny 15. Století do počátku 18. Století kostel sv. Filipa a Jakuba. Původně sloužil konvršům, tedy laickým členům kláštera a stál při jeho hlavní bráně. V roce 1817 byl tento kostel z důvodu celkového zchátrání zbořen. [Cisterciácký klášter v sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování](#)

Vynikajícím článkem sedleckého klášterního areálu byl kostel sv. Filipa a Jakuba, zbořený roku 1817, z něhož zbyly malé fragmenty zdiva. Jeho neobvyklou dispozici tvořily dvě lodi, každá o třech obdélných polích a s pětibokým závěrem. Propojovaly je arkády. Mezi oběma závěry předstupoval lichoběžný přístavek s Božím hrobem. Kostel byl postaven v polovině 14. století, přístavek s Božím hrobem asi v 90. letech téhož století. Velmi významná je další středověká sedlecká architektura, kostel Všech svatých s kostnicí na hřbitově, kde byla podle pozdějšího podání rozhozena půda ze Svaté země. Rozlehlý dolní prostor kostnice, přístupný trojicí gotických portálů, obsahuje drobné jádro s obdélným presbytářem a čtvercovou lodí. Na terase vystupuje horní kostel stejného půdorysu, stavba drobných ušlechtilých proporcí, s dvojicí osmibokých západních vížek. V jejich vrcholech svítily lucerny mrtvých. Původní křížové klenbičky se zachovaly pouze v presbytářku. Čtvercový prostor lodi míval osmicípou hvězdovou klenbu. Kostel byl postaven na počátku poslední čtvrti 14. století.

V době, kdy vznikla rozsáhlá klášterní jídelna a její monumentální výzdoba, bylo v klášteře pouze 48 mnichů. Jistě se předpokládalo, že jejich počet se po dokončení obnovy kláštera mnohonásobně zvýší a klášter bude v plném rozsahu plnit roli duchovního centra. Sedlečtí cisterciáci se však při obnově svého kláštera natolik finančně vyčerpali, že se jim už nepodařilo tyto ambice naplnit. Navíc v roce 1783 císař Josef II. omezil vliv církevních institucí a kláštery začal rušit. To platilo i pro zdejší cisterciácký klášter, který byl zrušen v roce 1784. Majetek sedleckého kláštera byl rozprodán v dražbě, hospodářské objekty a pozemky skoupil rod Schwarzenbergů. Poté byl klášter využíván pro účely bydlení, jako nemocnice, později také jako skladiště mouky nebo vlněných látek. V průběhu času postupně chátral. [Cisterciácký klášter v Sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování](#)

Nový konvent se stavěl v první polovině 18. století a dokončovací práce proběhly ještě kolem roku 1760. Ústředním prostorem konventu byla jídelna – refektář v rozsahu dvou pater. V jeho přízemí se stolovalo. Po schodišti se stoupalo na dřevěný ochoz na úrovni prvního patra, ze kterého se vycházelo do jednotlivých mnišských cel. Rozsáhlý, strohý prostor s plochým stropem byl nad úroveň prvního patra ještě prohlouben malbou výjevů ze života Čtrnácti svatých pomocníků, patronů obnoveného kláštera. Stropní konstrukci bylo nutné v roce 1865 strhnout z důvodu špatného technického stavu a nahradit novým stropem. Jeho freskovaná výzdoba se však nedochovala. Refektář je dlouhý 78 metrů a široký 9,5 metru.

Dveře po jeho obvodu, v přízemí i v patře v minulosti vedly do jednotlivých mnišských cel. [Cisterciácký klášter v sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování](#)

V dobách úpadku kláštera budovy chátraly a nesloužily vždy svému účelu. S jejich obnovou začal v polovině 17. Století opat Burghof. Zásadní obnova s přestavbou konventu však byla zahájena až v závěru 17. Století za opata Jindřich a Snopka (1685 – 1709). Těžba kutnohorského stříbra už mezitím zanikla a tak prostředky na obnovu byly získávány z darů a hospodářskou činností kláštera. Upouštělo se také od strohého stavebního a uměleckého cisterciáckého stylu, a proto se součástí obnovovaných budov stávají i malby a fresky. Obnovu kláštera v barokním slohu začal opat Snopek se stavitelem Bayerem, a to před rokem 1700. V roce 1703 přebírá dílo stavitel Jan Blažej Santini Aichl. S ním také přichází nový stavební sloh – barokní gotika. Součástí areálu kláštera byly gotické trosky klášterní katedrály Nanebevzetí Panny Marie, které Santini přetváří v úžasnou barokně gotickou stavbu. Obnova katedrály byla v roce 1709 dokončena. V roce 1995 je katedrála Nanebevzetí Panny Marie zapsána do seznamu památek UNESCO. Santini je také autorem návrhu obnovy budov konventu. Ukázkou jeho geniality je dochované schodiště v konventu z přízemí do prvního patra. Další jeho návrhy však nebyly v celém rozsahu realizovány, pravděpodobně pro nedostatek financí. [Cisterciácký klášter v sedlci v Kutné Hoře, brožura, bez stránkování](#)

Bývalý kostel laických bratří sv. Filipa a Jakuba, kdysi místo veleslavných poutí za Božím hrobem, byl roku 1817 zbořen. Zůstaly po něm jen zbytky, které dnes můžeme vidět jako ohradní zeď na polovině cesty od katedrály ke kostnici. Za ním kdysi stojící konvent, kam se přesunul klášterní život po destrukci areálu husity, koupil v roce 1819 i s dvory a polnostmi Karel kníže Schwarzenberg. Přestavěl jej na sídlo svého zdejšího panství.⁵⁹

Kostel je podle klášterní tradice připomínán poprvé roku 1267. Stál u hlavní klášterní brány směřující k západu (pozdějšímu městu Kutné Hoře) a minimálně od dob opata Heidenreicha sloužil jako kostel pro konvrše, tedy laické příslušníky řádu. Byl původně jednolodní s neodděleným závěrem v šířce i výšce lodi. Při jižním boku lodi v západním průčelí stála věž.

Až v pokročilém 14. století došlo k přístavbě a rozšíření kostela, v roce 1389 vystavil pražský arcibiskup Jan z Jenštejna odpustkovou listinu k Božím hrobu v Sedlci, který se nacházel právě zde. Ke staršímu raně gotickému jednolodnímu kostelu byla přistavěna od severu druhá loď, zakončená rovněž vlastním polygonálním závěrem a mezi sebou byly oba prostory propojeny vysekanými otvory. Vznikl tak dost neobvyklý architektonický útvar velkého kostela o dvou lodích zakončených vlastním závěrem. Každá loď však měla jinou výšku a šířku, byla vystavěna jinou stavební technikou a členěna jiným architektonickým aparátem. Mezi oba východní závěry byla postavena věž. Od této doby se kostel stal vyhledávaným cílem poutníků. Také právě pro tento kostel vznikla kolem roku 1400 známá sedlecká monstrance. Po zrušení cisterciáckého řádu byl kostel uzavřen a pro celkové zchátrání byl v roce 1817 zbořen.

V roce 1783 byl klášter císařským dekretem zrušen a klášterní statky byly odevzdány náboženskému fondu. Ten je v roce 1819 prodal knížeti Karlovi z hlubocké větve Schwarzenberků (další část byla prodána v roce 1829). Schwarzenberské panství (od roku 1848 velkostatek) načas převzalo hospodářskou úlohu zrušeného kláštera. Současnou podobu získal Sedlec až v průběhu 19. století, kdy podél nové císařské silnice z Malína do Kutné Hory

⁵⁹ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 149.

začala vznikat městská zástavba. Přeměnu vesnice v městečko velmi urychlila Severozápadní dráha, která podnítila místní průmysl.

Sedlec je proslulý největší tabákovou továrnou v Česku, která byla přenesena v roce 1812 do zrušeného kláštera z nedalekého Golčova Jeníkova. V roce 1936 byl Sedlec povýšen na městys (městečko), avšak v roce 1945 se stal přechodně a od roku 1950, jak již bylo zmíněno, trvale městskou částí (osadou) Kutné Hory.⁶⁰

Nás ovšem bude více zajímat komplex, který velmi těsně sousedí s touto továrnou, a tou je sedlecká katedrála, klášter, právě v něm sídlí již zmíněná továrna, kostnice a bývalé cisterciácké pozemky, které náležely ke katedrále.

Sedlecký chrám byl první stavbou katedrálního typu. Zároveň největší sakrální stavbou na území Čech a Moravy. Mohutná kamenná stavba raně gotického slohu ve tvaru latinského kříže. Její původní podoba se nedochovala, protože v roce 1421 byl cisterciácký klášter i chrám vypleněn a vypálen husitským vojskem.

Nejvýznamnějšími osobnostmi sedleckého kláštera byli například opat Gotpold, který byl roku 1168 na přání královny Judity zvolen pražským biskupem. Zemřel ovšem dříve, než se stačil úřadu ujmout. Nejvýznamnější postavou byl bezesporu opat Heidenreich. Neméně významnou osobností byl opat Jindřich Snopek.⁶¹ Opat Jindřich Snopek byl právem zván druhým zakladatelem kláštera. V roce 1702 sepsal své „Paměti kláštera Sedleckého“, které patří k důležitým pramenům pro poznání dějin areálu. Opat se tu zpřítomnil svým jménem. Rukopis je uložen ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře.⁶²

V roce 1812 byla do zchátralé budovy bývalého konventu přenesena státní c.k. výroba tabáku z Prahy a Golčova Jeníkova. Centrum tabákové výroby v Čechách se tak stává bývalý cisterciácký klášter.

Klášter těžce utrpěl v tragických letech po smrti Přemysla Otakara II. v roce 1278. V raných 80.letech se stal jeho opatem Heidenreich, nejbližší spolupracovník a duchovní přítel krále Václava II. Přikročil záhy k velkolepé architektonické obnově kláštera, kterou umožnil souběžný hektický rozkvět dolování stříbra na sedlecké půdě. V bezprostředním sousedství kláštera bleskově vyrostlo středověké velkoměsto Kutná Hora. Někdy kolem roku 1290 zahájil Heidenreich novostavbu klášterního kostela, která byla v podstatě dokončena do jeho úmrtí v roce 1320. Vyrostla první česká katedrála. Nedochovala se v původní gotické podobě. Po vypálení husiti zůstal klášterní chrám ve zříceninách. Velkorysý opat Jindřich Snopek se rozhodl kostel obnovit s plným uplatněním jeho gotického stavu. Umožnili to mimořádně hodnotné středověké konstrukce a obkladový stavební materiál, tvořený pískovcovými kvádry. Architektem první etapy obnovy v letech 1700 až 1702 byl Čech Pavel Ignác Bayer z Jihlavy. Vlastně v rekordním čase uskutečnil opravu vnějšího pláště katedrály, připojil dvě šneková schodiště a vyzdvihl nové krovky. Bayer, kterého lze právem označit za prvního památkového architekta u nás, se však neomezil pouze na restaurování středověké stavby, ale je autorem koncepce pětilodního chrámu.

Nástupcem Bayerovým se stal geniální Jan Blažej Santini, který rozvinul na sedleckém kostele své tvůrčí ideje barokizující gotiky. Jeho dílem je vysoce originální řešení hlavního

⁶⁰ DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran.*, str. 417.

⁶¹ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 26.

⁶² Tamtéž, 99.

průčelí s předsíní a celková jedinečná úprava chrámového vnitřku s mimořádně působivou klenbou presbytáře, ramen transeptu a hlavní lodi. Santini výtvarně přerušil i Bayerova síňová dvojloží. Klenba byla dokončena roku 1705 a obnovená katedrála vysvěcena roku 1708. Následujícího roku zemřel opat Snopek. Po bezmála třístaletém pustnutí a gotizující obnově není snadné představit si v úplnosti středověký zjev sedleckého chrámu. Jeho ryzí katedrální půdorys tvořil ochoz s věncem kaplí kol presbytáře o dvou obdélných polí a pětibokém závěru. Oboustranně přečnávající příčná loď měla čtvercové křížení a ramena, každé o třech příčně položených obdelných polích s připojenými kaplemi po východní i západní straně. Uvedli jsme, že podobu pětilodní vytvořila až obnova kostela na počátku 18. Století. Ochozové kaple v závěru katedrály mají střídavě obvyklý půdorys pětiboký a pěti stran šestiúhelníka. Na místě jejich vnitřních bočních zdí jsou však úzké arkády spočívající na sloupech, jež nesou i klenby vlastního ochozu, lemujícího vysoký presbytář. Vytváří se tak asymetrický dvoulodní ochoz, do něhož jsou otevřeny mělké trojboké kaple, odlišné na vnějšku i podobou opěrných pilířů hranolových a zaostřených dvojbokých. Půdorysná skladba závěrových kaplí podmínila ve vlastním ochozu střídání čtvercových a trojúhelných polí.⁶³

V budově barokního konventu z první poloviny 18. století je pozoruhodný prostor bývalého refektáře s nástěnnými freskami J.T.Suppera z let 1752 až 1757. Fresky kryjí i stěny schodiště.⁶⁴

Na počátku 18. století byl kostel na náklad opata Jindřicha Snopka (opatem 1685–1709) přestavěn do podoby, ve které jej známe dnes. Roku 1700 se přestavby ujal pražský architekt Pavel Ignác Bayer, který působil ve službách kláštera už dříve. Tento architekt vedl stavbu až do roku 1702. Bayer konzervoval obvodové gotické zdivo, avšak interiér kostela chtěl pojmout ve zcela jiném duchu s použitím klasických sloupových řádů. Bayerovým největším zásahem do stavby bylo vybudování druhé jižní boční lodi na místě někdejšího severního křídla ambitu.

Někdy na přelomu let 1702 a 1703 byl architekt Bayer nahrazen Janem Blažejem Santinim, kterému v té době bylo dvacet pět let. Opat Snopek neváhal vynaložit na stavbu značné jmění a je trochu s podivem, že na tak náročnou práci najal začínajícího mladého architekta. Jana Blažeje mu patrně doporučil jeho spolubratr Wolfgang Lochner, opat na Zbraslavi, který byl architektem prvním zákazníkem mezi cisterciáky.

Změna architekta souvisí nejspíše se změnou estetických představ o stavbě. Architekt Bayer sice respektoval a konzervoval zachovalé gotické obvodové zdivo, ovšem co se týká interiéru, už si nepočínal tak citlivě. S nezájmem o gotický původ stavby navrhl do jejího interiéru toskánské mezilodní sloupy. Santiniho představa byla jiná. Jeho návrhy respektovaly starobylost stavby i původní gotické tvarosloví.

Interiér byl po roce 1702 znovu zaklenut, byl upraven ochoz východně od transeptu a na bocích stavby vznikla dvojice unikátních samonosných šnekových schodišť bez vnitřního vřetene. Nový architekt se snažil odpovídajícím způsobem interiér vypointovat, zdůraznit výšku i šířku monumentálního gotického prostoru stavby. Valenou klenbu hlavní lodi

⁶³ HOUŠKOVÁ, Daniela. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku.*, str. 39 – 41.

⁶⁴ Tamtéž, str. 42 – 43.

vyzdobil dynamickým kroužením štukových žeber, které připomíná klenby pozdně gotické. Čtyři boční lodě kostela a čtyři ochozové kaple nechal zaklenout klenbami plackovými. Plackovou klenbou použil i v prostoru křížení transeptu a hlavní lodi.

Po dokončení přestavby byl chrám roku 1708 znovu vysvěcen.

Veškeré práce na výstavbě a výzdobě nového konventu byly ukončeny v roce 1763. A přesně o dvacet let později přišel konec definitivní – zrušení kláštera. Píše se rok 1812 a do areálu kláštera se stěhuje tabáková továrna. Z nedalekého Golčova Jeníkova. Sedlec, Aleš Pospíšil, str. 142

Spolu s chrámem byla vystavena i budova konventu a celý klášter prošel rekonstrukcí. Tyto úpravy jej finančně vyčerpaly. Po útěku posledního opata byl chvíli spravován z kláštera v Oseku a Zlaté Koruny, než byl v rámci josefínských reforem roku 1783 zrušen. Klášterní chrám byl odsvěcen, uzavřen a jeho mobiliář byl z podstatné části rozprodán. Roku 1806 začal chrám sloužit jako farní kostel pro Sedlec a nedaleký Malín. O dalších šest let později byla v budovách kláštera zřízena tabáková továrna.

V 19. století prošel chrám rekonstrukcemi, během nichž byla zasklena okna, položena dlažba a celý interiér byl vymalován v bílé a žluté barvě, která zůstala po posledním restaurátorském zásahu, který probíhal v letech 2001–2008, zachována. Rekonstrukce tu proběhla několikrát i v 20. století. Od roku 2009 je chrám opět přístupný veřejnosti.

Vedle patronky řádu Panny Marie byl požádán o ochranu nad barokní obnovou kláštera také sv. Jan Křtitel a především sbor Čtrnácti svatých pomocníků.⁶⁵

V roce 1910 přibyla do vnější siluety gotizující věžice nad křížením lodí.⁶⁶

⁶⁵ POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory.*, str. 123.

⁶⁶ Tamtéž, str. 67.

6. Závěr

Ve městě Salisbury byly postaveny dvě katedrály. Nikdy nestály společně. Katedrálu v Old Sarum rozebrali a materiál použili při stavbě nové katedrály a jejího blízkého okolí.

V Kutné Hoře stojí dvě gotické katedrály. Chrám sv. Barbory a bývalý cisterciácký konvent s katedrálním kostelem Nanebevzetí Panny Marie a Jana Křtitele.

V 17.století došlo v Anglii k reformaci církve. Odvrátili se od Říma. Ovšem katedrála sloužila lidem nadále. V 18. století Josef II. zrušil klášter.

Obě katedrály jsou stavěné v gotickém slohu. Je mezi nimi ovšem velký rozdíl. Cisterciácké stavby byly známy svojí strohostí. Katedrála v Salisbury má mnoho soch, je zdobená. Na první pohled jsou rozdílné. Salisbury má vysokou věž, která je nejvyšší v Anglii, jak jsem se již zmínila dříve. Cisterciácké stavby měly věže zakázané.

Obě katedrály byly postaveny ve velmi krátké době. Katedrálu v Salisbury postavili během 38 let. Poté jen přistavovali a zkrášlovali, např. jejich známá věž byla přistavěna později. I když saliburská katedrála nikdy nebyla klášterem, křížovou chodbu v ní najdete.

Obě katedrály byly postaveny na pozemcích, které jim byly darovány. V Anglii se katedrála postavila na pozemku biskupa Richarda. V Sedlci na pozemcích velmože Miroslava.

7. Seznam použité literatury

ANGLIE. Praha: Svojtka & Co., 2004. ISBN: 80-7237-900-3.

ARNET, Jiří: *Chrám Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele*. Libice: Gloriet, 2011. ISBN: 80-87216-18-7.

ČERNÁ, Marie. *Gotická architektura Evropské kulturní dědictví*. Praha: Idea servis, 2012. ISBN: 978-80-8597-046-3.

DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Praha: Nakladatelství Baset, 2004. ISBN: 80-7340-035-9.

HOUŠKOVÁ, Daniela. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku*. Praha: Unicornis, 1994. ISBN: 80-901587-1-4.

CHADRABA, Rudolf. *Dějiny českého výtvarného umění I/1: od počátků do konce středověku*. Praha: Academia, 1984.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterciáckého řádu v Čechách 1142-1420*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0385-3.

KIDSON, Peter. *Románské a gotické umění*. Praha: Artia, 1973.

KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: Města-hrady-kláštery-kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN: 80-85618-14-1.

KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách: k problematice cisterciácké stavební tvorby*. Praha: Academia, 1983.

LOMIČKOVÁ, Radka. *Sedlec: Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera..* Praha: Katolická teologická fakulta, Togga, 2009. ISBN 978-80-87258-22-4.

MERLIN, Petre. *Katedrály – sto architektonických klenotů Evropy*. Praha: Balios, 1999. ISBN: 80-242-0135-6.

POSPÍŠIL, Aleš. *Sedlec, příběh podivuhodného místa Kutné Hory*. Kutná Hora: Nadace Kutná Hora – památka UNESCO, 2015. ISBN: 978-80-906397-0-7.

TATTON-BROWN, Tim. CROOK, John. *Salisbury Cathedral: The Making of a Medieval Masterpiece*. Scala Arts & Heritage Publishers Ltd. 2015. ISBN: 978-1857599275.

VELKÁ BRITÁNIE A IRSKO. Praha: Olympia, 1996. ISBN: 80-7033-398-7.

ŽEMLIČKA, Josef. *Království v pohybu: kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy*. Praha: Lidové noviny, 2014. ISBN: 978-80-7422-333-4.

Internetové zdroje

BLUM, Pamela Z., The Sequence of the Building Campaigns at Salisbury [online], [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3045776>

<http://www.jstor.org>

<http://www.salisburycathedral.org.uk/>

<https://www.protravel.cz/destinace/old-sarum/>

<https://www.protravel.cz/destinace/salisbury-cathedral/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Salisbury_Cathedral

https://en.wikipedia.org/wiki/Salisbury_cathedral_clock

https://en.wikipedia.org/wiki/Architecture_of_the_medieval_cathedrals_of_England

https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Architecture

www.wikipedie.com

www.sedlec.info

8. Resumé

The subject of my thesis is the comparison of two Gothic buildings. I decided to compare the English cathedral in Salisbury with our the oldest cathedral in Sedlec near Kutna Hora. I have already visited Salisbury Cathedral years ago. I would like to know more about it than that, it has the highest tower in England. That is why I decided to write about it. I chose Sedlec Cathedral partly because in 1995 it was registered, along with the urban area of Kutna Hora, the UNESCO World Cultural and Natural Heritage, and also because of its undeserved neglect towards the temple of St. Barbara in Kutna Hora nearby.

Given that I compare two Gothic building, I would like in the first part of this paper introduce the Gothic architectural style. The Gothic style was not uniform, differed century by century, and from state to state. And that is why I would like to introduce English Gothic, and certainly Cistercian-Burgundian style, which brought with them monks when in 1142 settled near Malin, where they later founded the first Cistercian temple in Bohemia.

In the next section I will describe the place where the cathedral was built in Salisbury, why it was built, and in particular introduce the building itself.

Before I start writing about Sedlec Cathedral, briefly mention the Cistercian order.

Following is a description of Sedlec Cathedral, the place where it stands, who had it built, mention days of greatest expansion of Sedlec monastery and then the unsettled fate.

Finally, I will try to compare the differences between the English and Czech Gothic through these two breathtaking buildings - the Cathedral of Our Lady of Salisbury and the Cathedral of the Assumption of Our Lady at Sedlec near Kutna Hora.

9. Obrazová příloha

Obr. 1. Old Sarum.

Zdroj: <http://www.english-heritage.org.uk/visit/places/old-sarum/>

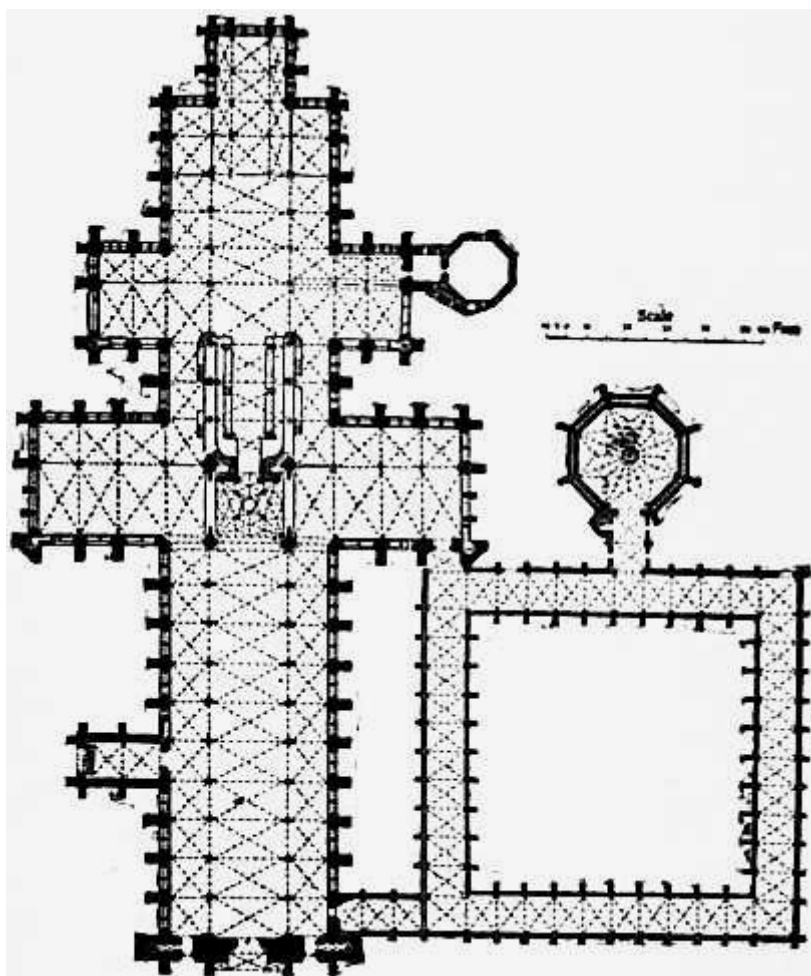
Obr. 2. Katedrála v Salisbury.

Zdroj: <http://www.salisburycathedral.org.uk/history/sarum-rite>

Obr. 3. Křížová chodba.

Zdroj: <https://www.kaplaninternational.com/united-kingdom/salisbury/salisbury-young-learners>

Obr. 4. Půdorys katedrály v Salisbury.

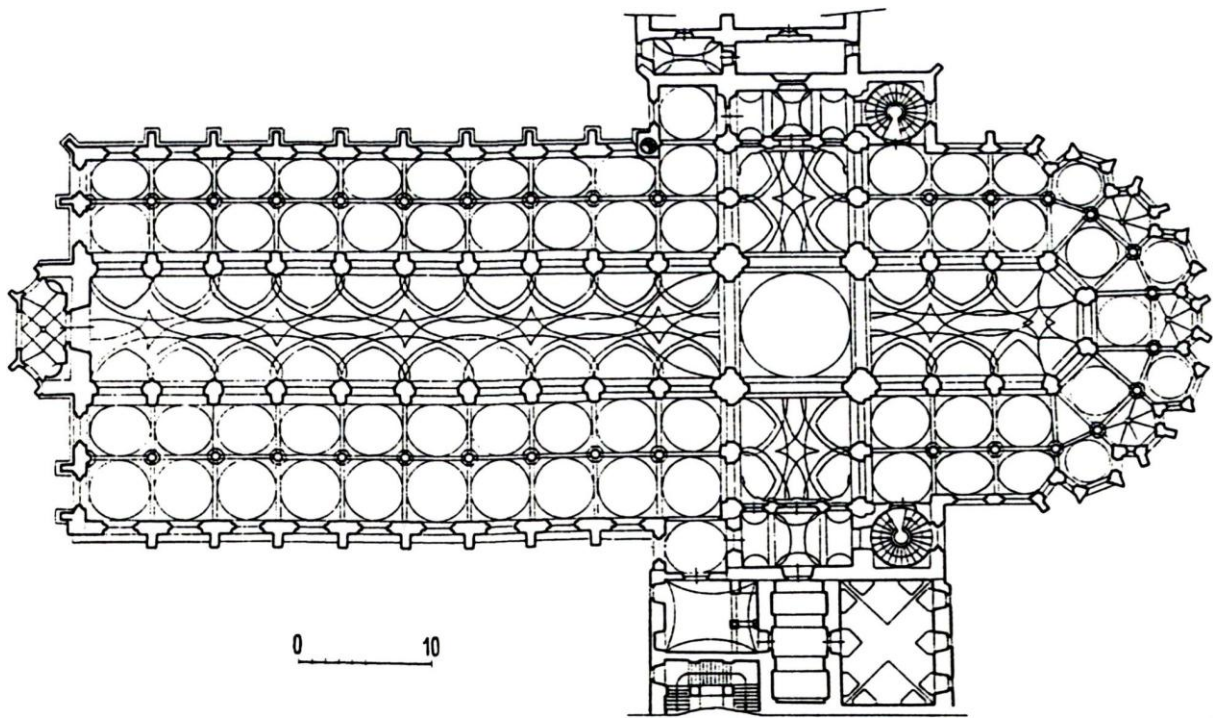
Zdroj:

https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Architecture#/media/File:1911_Britannica-Architecture-Salisbury.png

Obr. 5. Sedlecká katedrála.

Zdroj: archiv autora.

Obr. 6. Půdorys sedlecké katedrály.

Zdroj: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/lokality/Sedlec-%E2%80%93-Klaster-cisterciaku>

Obr. 7. Sedlecká monstrance.

Zdroj: <http://ossuary.eu/index.php/cz/katedrала>

Obr. 8. Kostnice.

Zdroj: <http://ossuary.eu/index.php/cz/kostnice>

10. Seznam obrazové přílohy

1. <http://www.english-heritage.org.uk/visit/places/old-sarum/>
2. <https://uk.pinterest.com/urbanmedia/we-love-salisbury-the-city-in-the-countryside/>
3. <https://www.kaplaninternational.com/united-kingdom/salisbury/salisbury-young-learners>
4. https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Architecture#/media/File:1911_Britannica-Architecture-Salisbury.png
5. Archiv autora
6. <http://ossuary.eu/index.php/cz/kostnice>
7. <http://ossuary.eu/index.php/cz/katedrala>
8. <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/lokality/Sedlec-%E2%80%93-Klaster-cisterciaku>